

หนังสือคำศัพท์

ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงจาก

ภัยพิบัติ



ความคิดเห็นที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ได้สะท้อนความคิดเห็นขององค์การสหประชาชาติ หรือของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP)

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นโดยอิสระภายใต้โครงการเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศไทย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กระทรวงมหาดไทย

3/12 ถ.อุททองนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์ 0-2637-3000

เว็บไซต์ www.disaster.go.th

ISBN 978-974-458-463-2

จัดรูปเล่มโดย

นางสาวปานจินต์น์ ขำศรีบุญศรี

นางสาวรัชพร เทศจีบ

พิมพ์ครั้งที่ 1 : สิงหาคม 2557

จำนวน : 3,500 เล่ม

หนังสือคำศัพท์

ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงจาก

ภัยพิบัติ





คำนำ

การบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นกระบวนการทำงานที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับหน่วยงานหลากหลายภาคส่วน มีหลักการและแนวความคิดที่เป็นสหสาขาวิชา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความเข้าใจที่ตรงกันในแนวคิด ความหมาย และการปฏิบัติงาน

เพื่อเป็นการสร้างฐานคำศัพท์ภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยการสนับสนุนจากสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ภายใต้โครงการเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศไทย จึงได้จัดทำหนังสือรวบรวมคำศัพท์ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติขึ้น ด้วยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่และหน่วยงานผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในแนวคิดและหลักปฏิบัติในด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เพื่อให้การบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และช่วยให้สังคมไทยเป็นเมืองที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนต่อไป

ในการนี้ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขอขอบคุณหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ได้แก่ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข กรมทรัพยากรธรณี กรมชลประทาน กรมอุตุนิยมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สภาภาษาไทย ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย สำนักงานเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ และสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ มา ณ ที่นี้

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สิงหาคม 2557

สารบัญ

คำนำ

สารบัญ.....	4
วิธีใช้หนังสือคำศัพท์.....	5
รายการคำศัพท์.....	9
หนังสือและเอกสารอ้างอิง	119
ดัชนี.....	122
คณะที่ปรึกษาและผู้จัดทำ.....	127



วิธีใช้หนังสือคำศัพท์

การจัดเรียงคำศัพท์

คำศัพท์จัดเรียงตามลำดับตัวอักษรภาษาอังกฤษจาก a ถึง z ในรูปเอกพจน์และเขียนด้วยตัวพิมพ์เล็กทั้งหมด ยกเว้นคำเฉพาะ เช่น ชื่อโครงการ เอกสาร วิธีการ ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปพหูพจน์และขึ้นต้นคำด้วยตัวพิมพ์ใหญ่

การบัญญัติศัพท์

การบัญญัติศัพท์อ้างอิงตามแนวทางของราชบัณฑิตยสถาน ดังนี้

1. **การคิดศัพท์บัญญัติใหม่** : ในกรณีที่ไม่ปรากฏศัพท์บัญญัติภาษาไทยที่เหมาะสมกับศัพท์ภาษาอังกฤษ จะใช้วิธีผูกคำขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทและนิยามของคำศัพท์นั้น ๆ รวมถึงคงรูปแบบเดิมในภาษาอังกฤษให้มากที่สุด เช่น

exposure ความล่อแหลม, สภาวะการเปิดรับต่อความเสี่ยง

2. **การทับศัพท์** : ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำที่รู้จักกันแพร่หลายหรือมีการเรียกทับศัพท์อยู่แล้ว จะกำหนดศัพท์บัญญัติที่เป็นการทับศัพท์ไปพร้อมกับศัพท์บัญญัติภาษาไทย เพื่อให้สะดวกต่อการใช้งานทั้ง 2 รูปแบบ เช่น

aftershock แผ่นดินไหวตาม, อาฟเตอร์ช็อก

3. **การอิงตามศัพท์บัญญัติเฉพาะด้าน** : ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะด้านและมีศัพท์บัญญัติอยู่แล้ว เช่น ศัพท์ทางการแพทย์ การชลประทาน จะใช้ศัพท์บัญญัติตามสาขาวิชานั้น ๆ เช่น

backwater น้ำท่วม
runoff น้ำท่า

การเทียบคำภาษาอังกฤษ - ภาษาไทย

1. ศัพท์ภาษาอังกฤษ 1 คำ อาจมีศัพท์บัญญัติภาษาไทยที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมากกว่า 1 คำ ตามบริบทและความเหมาะสมในการใช้งาน และค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) เช่น

response การเผชิญภัยพิบัติ, การรับมือ

2. ศัพท์ภาษาอังกฤษ 1 คำ อาจมีศัพท์บัญญัติภาษาไทยที่มีความหมายต่างกันมากกว่า 1 คำ ตามบริบทและความเหมาะสมในการใช้งาน และแสดงด้วยหมายเลข (1,2) เช่น

shock 1. การสั่นสะเทือน
 2. ช็อก, ภาวะชงักงัน

3. ศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายเหมือนกัน อาจมีศัพท์บัญญัติภาษาไทยเพียง 1 คำ และค้นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;) เช่น

baseline information; baseline data ข้อมูลฐาน

4. ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลายคำมีความหมายเหมือนกัน จะให้นิยามไว้ได้คำศัพท์ที่เป็นคำหลัก ส่วนคำศัพท์ที่พ้องความหมายกันจะไม่นิยาม แต่ให้ดูคำศัพท์หลักเพื่อดูนิยามจากคำนั้นแทน เช่น

calamity ภัยพิบัติ
 ดู disaster

5. หากคำศัพท์ใดมีความหมายเกี่ยวข้องกับคำศัพท์อื่น ให้ดูคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันประกอบ เพื่อจะได้เข้าใจความหมายของคำเหล่านั้นได้ดีขึ้น เช่น

reconstruction การซ่อมสร้าง

การฟื้นฟูโครงสร้างและสิ่งก่อสร้างที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ภัยพิบัติให้กลับมาสู่สภาพที่สามารถใช้งานได้ตามเดิม

ดู recovery ประกอบ

6. คำศัพท์ที่ไม่ใช่คำนาม จะมีเครื่องหมาย - นำหน้าหรือตามหลังศัพท์บัญญัติ เพื่อแสดงว่าเป็นคำวิเศษณ์ ใช้เพื่อขยายคำอื่น เช่น

psychosocial - - จิตสังคม

7. สำหรับคำศัพท์เฉพาะด้าน จะใส่บริบทของคำศัพท์นั้นไว้ในวงเล็บด้านหน้าศัพท์บัญญัติหรือด้านหน้าความหมาย เช่น

intensity 1. (อุตุนิยมวิทยา) ความหนักเบาของฝน
 2. (ธรณีวิทยา) ความรุนแรงของแผ่นดินไหว

หรือ

quarantine การกักกัน

(สาธารณสุข) การบังคับแยกบุคคลเอาไว้ระยะหนึ่งเพื่อจำกัดหรือป้องกันการแพร่กระจายของโรคหรือการติดเชื้อ เช่น การกักกันผู้ป่วยที่สงสัยว่าเป็นโรคไข้เหลือง หรือผู้สงสัยว่าติดเชื้อไวรัสอีโบล่า ภายหลังจากที่ได้เดินทางมาจากทวีปแอฟริกา





acceptable risk

ความเสี่ยงที่ยอมรับได้

ระดับความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นซึ่งสังคมยอมรับได้เมื่อพิจารณาจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีการ และสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น

ในทางวิศวกรรม ใช้เพื่อประเมินและกำหนดมาตรการเชิงโครงสร้าง (structural measure) และมาตรการที่ไม่ใช่เชิงโครงสร้าง (non-structural measure) ที่จำเป็นในการลดอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้คน ทรัพย์สิน และระบบต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับที่สามารถรับได้ตามข้อกำหนดทางกฎหมายหรือการปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งขึ้นอยู่กับความน่าจะเป็นของภัยและปัจจัยอื่น ๆ ที่ได้คาดการณ์ไว้แล้ว

.....

access survey

การสำรวจการเข้าถึงพื้นที่

การพิจารณาและวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค หรือสิ่งกีดขวางต่าง ๆ ที่มีสาเหตุมาจากการเกิดภัยพิบัติ ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานค้นหา กู้ชีพกู้ภัย หรือทำให้การดำเนินกิจกรรมในการเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดความล่าช้า

การสำรวจการเข้าถึงพื้นที่ที่จะครอบคลุมไปถึงการคาดการณ์ว่าจะเกิดเหตุการณ์ภัยซ้ำซ้อนหรือไม่ เช่น โอกาสในการเกิดดินถล่มลงมาปิดเส้นทางคมนาคมในระหว่างปฏิบัติงาน และการตรวจสอบสภาพสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น ความแข็งแรงของสะพาน เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ายังสามารถใช้การได้หลังเกิดภัยพิบัติ

.....

active fault

รอยเลื่อนมีพลัง

รอยเลื่อนที่ทำให้เกิดแผ่นดินไหวได้อีกในอนาคต ซึ่งในอดีตเคยทำให้เกิดแผ่นดินไหวมาแล้วอย่างน้อยหนึ่งครั้งในช่วง 11,000 ปีที่ผ่านมา

adaptation

การปรับตัว

การปรับตัวในระบบธรรมชาติหรือระบบมนุษย์เพื่อตอบสนองต่อสิ่งรบกวนทางภูมิอากาศหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ ซึ่งจะช่วยลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นหรือช่วยสร้างโอกาสจากภาวะวิกฤตได้

การปรับตัวให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยศักยภาพในการปรับตัว (adaptability; adaptive capacity) โดยในทางภัยพิบัติ หมายถึง ศักยภาพของระบบในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถลดทอนโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติหรือให้สามารถอยู่รอดในภาวะภัยพิบัติได้ เช่น การปรับระบบการทำเกษตรกรรมให้เป็นการทำเกษตรบนสวนลอยน้ำในพื้นที่ที่มีโอกาสน้ำท่วมถึง หรือ การปรับวิถีการคมนาคมมาใช้เรือเป็นยานพาหนะหลักในช่วงฤดูน้ำหลากหรือมีน้ำท่วมซึ่งเป็นเวลานานเป็นประจำทุกปี

ในทางการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หมายความว่าความสามารถของระบบในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) รวมถึงความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ (climate variability) และสภาพอากาศที่รุนแรง เพื่อลดทอนความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นโอกาสในการสร้างประโยชน์ใหม่ ๆ หรือเพื่อรับมือกับผลต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเพิ่มความหลากหลายของการผลิตพืชผล (crop diversification)

affected people

ผู้ได้รับผลกระทบ

สามารถจำแนกผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติได้จากประเภทและระดับของความเสียหายที่เกิดขึ้น และทำเลที่อยู่อาศัย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. *ผู้ได้รับผลกระทบหลัก (primary affected people)* หมายถึง ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและเป็นผู้รับผลจากภัยพิบัตินั้นโดยตรง เช่น ผู้เสียชีวิต ผู้บาดเจ็บ ผู้พิการ นอกจากนี้ยังรวมถึงผู้ต้องการที่พักพิงฉุกเฉิน อาหาร และยา และผู้ที่ทรัพย์สินเสียหายหรือถูกทำลาย
2. *ผู้ได้รับผลกระทบลำดับที่ 2 (secondary affected people)* หมายถึงประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและเป็นผู้รับผลจากภัยพิบัตินั้นโดยทางอ้อม เช่น ผู้คนที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น การประปา ระบบอนามัย ระบบไฟฟ้า ระบบขนส่ง และการสื่อสาร ได้ตามปกติ หรือสูญเสียระบบการผลิตทางเกษตรกรรม ปศุสัตว์ ประมง อุตสาหกรรม การพาณิชย์ การทำเหมือง กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และเผชิญกับค่าสินค้าและค่าบริการที่สูงขึ้น
3. *ผู้ได้รับผลกระทบลำดับที่ 3 (tertiary affected people)* หมายถึง ประชากรที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและเป็นผู้รับผลจากภัยพิบัตินั้นในภายหลัง เช่น ผู้คนที่เผชิญกับค่าโดยสารที่สูงขึ้นเมื่อเข้าเยี่ยมพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ผู้คนที่ได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนอาหารและบริการที่ผลิตในพื้นที่ประสบภัยพิบัติ หรือต้องจ่ายค่าสินค้าและบริการเป็นจำนวนมากขึ้น และผู้ที่ขาดแคลนสินค้าและบริการเพราะสถานที่ให้บริการอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

aftershock

แผ่นดินไหวตาม, อาฟเตอร์ช็อก

แผ่นดินไหวที่มีขนาดเล็กกว่าแผ่นดินไหวหลัก เกิดขึ้นหลายครั้งหลังจากเกิดแผ่นดินไหวหลักในบริเวณเดียวกัน เป็นการปรับสมดุลของเปลือกโลก

ดู foreshock และ mainshock ประกอบ

.....

anthropogenic effect

ผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์

ผลจากกิจกรรมของมนุษย์ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและบุคคลอื่น มักใช้ในบริบททางสิ่งแวดล้อม เช่น กากของเสียชีวภาพ กากของเสียทางเคมีที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์

ตัวอย่างของกิจกรรมของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและบุคคลอื่น ได้แก่ การอุตสาหกรรม การเกษตรกรรม การพลุกษศาสตร์ การทำเหมืองแร่ การขนส่ง การก่อสร้าง การอยู่อาศัย และการทำลายป่า เป็นต้น

.....

area at risk

พื้นที่เสี่ยง

บริเวณที่มีความเป็นไปได้ว่าจะเกิดภัยพิบัติหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดภัยพิบัติ

บางครั้งใช้คำว่า risk prone area

.....

asset; assets

1. ทรัพย์สิน - รายการของวัตถุที่ถือครองได้ ทั้งที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ซึ่งมีมูลค่าเป็นเงิน แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ

- **ทรัพย์สินมีตัวตน (tangible assets)** เช่น โรงงาน เครื่องจักร ที่ดิน สินค้าบริโภคถาวร
- **ทรัพย์สินทางการเงิน (financial assets)** เช่น เงินตรา ธนบัตร หุ้น พันธบัตร
- **ทรัพย์สินไม่มีตัวตน (intangible assets)** เช่น เครื่องหมายการค้า (trade-mark) ค่าความนิยม (goodwill) ของสินค้าหรือของกิจการ ทรัพย์สินทางปัญญา

2. สินทรัพย์ - ในทางบัญชี หมายถึง สิทธิและทรัพยากรที่กิจการมีอยู่ ซึ่งเกิดจากการประกอบการ สามารถแสดงค่าเป็นตัวเงินได้ และจะให้ประโยชน์ในอนาคต ซึ่งนอกจากจะหมายรวมถึงรายการทรัพย์สินแล้ว ยังรวมรายการที่จ่ายไปและไม่มีสิทธิ์เรียกร้อง แต่ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่กิจการยังมีอยู่ เช่น รายการยอดตัดบัญชี

ในทางภัยพิบัติ หากมีทรัพย์สินและสินทรัพย์อยู่ในพื้นที่เสี่ยงจากภัยพิบัติมาก อาจทำให้ได้รับความเสียหายหรือสูญเสียมาก แต่หากสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้สามารถขจัด ลด หรือ จัดการกับผลกระทบที่อาจมีขึ้นกับทรัพย์สินและสินทรัพย์ได้มากเช่นกัน นอกจากนี้ ในทางกลับกัน ทั้งทรัพย์สินและสินทรัพย์มีบทบาทสำคัญในการลด ความเปราะบาง (vulnerability)

.....



backwater

น้ำท่วม

น้ำที่ถูกดันย้อนกลับ อันเนื่องมาจากการมีสิ่งกีดขวางท้ายลำน้ำ เช่น เขื่อน ฝาย ท่อลอด การมีลำน้ำสาขาเชื่อมต่อกับแม่น้ำหลัก หรือ การหนุนของน้ำทะเล โดยลักษณะน้ำที่ถูกดันย้อนกลับจะมีการไหลที่ค่อนข้างช้าหรือค่อนข้างคงที่ และมีระดับน้ำที่สูงกว่าปกติ

.....

baseline information; baseline data

ข้อมูลฐาน

สถานะของชุมชนหรือสังคมในอดีตหรือปัจจุบันที่ใช้เปรียบเทียบเพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ขึ้นในอนาคต

ในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ข้อมูลฐานในสภาวะก่อนเหตุการณ์ภัยพิบัติมีประโยชน์ในการใช้เปรียบเทียบกับข้อมูลที่มีการจัดเก็บภายหลังการเกิดภัยพิบัติ เพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์ ระดับผลกระทบจากภัยเพื่อบริหารจัดการภัยพิบัติ การกู้ชีพกู้ภัย การให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนการวางแผนเพื่อฟื้นฟู เป็นต้น

.....

building code

ประมวลข้อบังคับอาคาร

ข้อบังคับสำหรับการดำเนินการและมาตรฐานของวัสดุในการก่อสร้างอาคารที่ได้รวบรวมขึ้นเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสร้างความปลอดภัยให้แก่สาธารณะเป็นสำคัญ โดยปกติหน่วยงานของรัฐเป็นผู้บัญญัติประมวลข้อบังคับอาคารเพื่อให้มีผลบังคับตามกฎหมาย

โดยหลักการแล้ว เป็นข้อบังคับด้านเทคนิคที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับควบคุมให้การออกแบบ การก่อสร้าง และการใช้งานอาคารให้มีความปลอดภัย ถูกสุขอนามัย และก่อให้เกิดสวัสดิภาพแก่ผู้ใช้อาคารและสาธารณะ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเจ้าของ ผู้ออกแบบ ผู้ก่อสร้าง ผู้กำกับดูแล ตลอดจนผู้ใช้อาคารจะต้องปฏิบัติตาม มีเนื้อหาครอบคลุมการก่อสร้างอาคารเกือบทั้งหมด ตั้งแต่การควบคุมในด้านการออกแบบงานสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม การก่อสร้าง คุณภาพของวัสดุก่อสร้าง การควบคุมการใช้ การดูแลรักษา และการตรวจสอบสภาพอาคาร ตลอดจนถึงการดัดแปลงและการรื้อถอนอาคาร

business continuity management (BCM)

การบริหารจัดการความต่อเนื่องของกิจการ

การบริหารจัดการให้กิจการสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องแม้ยามเกิดภัยพิบัติ โดยองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ มีการเตรียมพร้อมวางแผนดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง (business continuity plan: BCP) เช่น กำหนดสถานที่ปฏิบัติงานสำรองในกรณีที่สถานที่ปฏิบัติงานในภาวะปกติไม่สามารถใช้ได้ การจัดเตรียมระบบสำรองไฟ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารสำรองระบบโลจิสติกส์ ขั้นตอนมาตรฐานการปฏิบัติงาน (standard operating procedure: SOP) ในภาวะฉุกเฉิน ซึ่งแผนดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่องเป็นส่วนสำคัญของแผนเฉพาะกิจฉุกเฉิน (contingency plan) ซึ่งทุกองค์กรและหน่วยงานควรจัดทำไว้ เพื่อให้พนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานรู้ถึงข้อปฏิบัติต่าง ๆ เมื่ออยู่ในภาวะฉุกเฉิน

โดยทั่วไปเรียก การบริหารจัดการความต่อเนื่องของธุรกิจ



calamity

ภัยพิบัติ

ดู disaster

capability

ขีดความสามารถ

ความสามารถที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือความสามารถที่อาจจะพัฒนาต่อไปให้เป็นประโยชน์มากขึ้น

ดู capacity ประกอบ

capacity

ศักยภาพ

สภาวะการณ์ ความชำนาญ หรือทรัพยากรต่าง ๆ ที่อยู่ในความครอบครองของประชาชน ชุมชน หรือสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งมีคุณลักษณะเชิงบวก สามารถพัฒนา เคลื่อนย้าย และเข้าถึง เพื่อนำมาใช้เพิ่มขีดความสามารถ (capability) ของสังคมและชุมชนในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ช่วยให้คาดการณ์ภัยที่จะเกิดขึ้นและรับมือกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้มากขึ้น

ศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติแบ่งได้เป็น

1. ศักยภาพทางกายภาพ เช่น การมีโครงสร้างสาธารณูปโภคที่ดี มีความพร้อมของอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ มีอาคารสถานที่สำคัญ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน สถานับเพลิง ซึ่งสามารถเอื้อประโยชน์ให้การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติมีประสิทธิภาพได้
2. ศักยภาพทางสังคม เช่น ความเข้มแข็งของชุมชน การให้การช่วยเหลือกันของคนในชุมชน ความรู้ ทักษะคิด ความคิด ของคนในชุมชน

บางครั้งเรียกว่า ศักยภาพในการจัดการปัญหา หรือ coping capacity คือความสามารถของประชาชน องค์กร และระบบเพื่อเผชิญและจัดการกับเหตุการณ์ฉุกเฉินและภัยพิบัติ

การเสริมสร้างศักยภาพ/การพัฒนาศักยภาพ (capacity building/ capacity development) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชน องค์กร และสังคมสามารถกระตุ้นและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างยั่งยืนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางสังคมและเศรษฐกิจผ่านการพัฒนาความรู้ ทักษะ รวมถึงมีการพัฒนาในเชิงระบบและสถาบันด้วย

capital

ทุน

1. ความมั่งคั่งในรูปแบบของเงินตราหรือทรัพย์สินซึ่งเป็นเครื่องหมายของความมั่นคงทางการเงินของปัจเจกชน หน่วยงาน หรือประเทศ เพื่อใช้ในการพัฒนาและการลงทุน
2. (บัญชี) เงินที่ลงทุนไปในธุรกิจเพื่อสร้างรายได้
3. (เศรษฐศาสตร์) ปัจจัยการผลิตที่ใช้เพื่อสร้างสินค้าหรือบริการประกอบด้วย

- ทุนทางกายภาพที่จับต้องได้ เช่น เครื่องจักร เครื่องมือ สิ่งก่อสร้าง รวมเรียกว่าทุนที่ผลิตขึ้น (produced capital) และทุนทางธรรมชาติ (natural capital)
- ทุนที่จับต้องไม่ได้ เช่น ทุนมนุษย์ (human capital) อันได้แก่ ความรู้ ความชำนาญในการผลิต หรือการทำงาน และทุนสังคม (social capital) อันได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ช่วยให้การผลิตมีประสิทธิภาพ เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว

ทุนมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การมีโครงสร้างสาธารณูปโภคที่ดี มีทุนทางความรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติ มีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง และมีทุนทางธรรมชาติที่เหมาะสมจะช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้

casualty

ผู้ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต

บุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของภัยพิบัติ หมายถึงผู้ได้รับบาดเจ็บ สูญหาย หรือเสียชีวิต

catastrophe

ภัยพิบัติที่รุนแรงมาก

ภัยพิบัติที่มีขนาดใหญ่ สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงเป็นวงกว้าง ในระดับที่อาจจะต้องสร้างใหม่

ดู calamity และ disaster ประกอบ

civil defense; civil defence

การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

การบรรเทาความสูญเสีย ความเสียหาย และความทุกข์ที่เกิดกับพลเรือนซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากวิธีการทำสงครามและยุทธวิธีทางสงคราม นับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการคุ้มครองพลเรือนจากการปฏิบัติการทางทหาร ได้รับการรับรองโดยกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law)

โดยปกติแล้ว การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนหมายถึงการป้องกันพลเรือนให้ปลอดภัยจากการโจมตีทางทหาร แต่ปัจจุบันครอบคลุมถึงการช่วยให้พลเรือนปลอดภัยจากความคุกคามทางภัยพิบัติด้วย หน้าที่ของกองกำลังป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (civil defence force) จากเดิมที่มีแต่การฝึกการทหารจึงหมายถึงรวมถึงการดูแลให้ประชาชนปลอดภัยจากภัยพิบัติและการปฏิบัติการช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติ เช่น การช่วยเหลือเคลื่อนย้ายในช่วงอพยพ การช่วยกระจายถุงยังชีพ การอำนวยความสะดวกในการขนส่งอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ การช่วยซ่อมแซม ก่อสร้างบ้านเรือนที่เสียหายจากภัยธรรมชาติ

civil protection

การคุ้มครองประชาชน

ระบบและทรัพยากรบุคคลของรัฐที่ได้รับความเห็นชอบให้ปฏิบัติหน้าที่ปกป้องและช่วยเหลือประชาชนในกรณีเกิดภัยพิบัติ

civil society organization (CSO)

องค์กรภาคประชาสังคม, ซีเอสโอ

หน่วยงานหรือองค์กรอิสระซึ่งไม่แสวงผลกำไรที่มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะ มีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มักหมายถึง องค์กรพัฒนาเอกชน (เอ็นจีโอ) สหภาพแรงงาน กลุ่มชาติพันธุ์ องค์กรการกุศล องค์กรเพื่อนมนุษย์ธรรม องค์กรศาสนาหรืออิงกับศรัทธา สมาคมวิชาชีพ มูลนิธิ และกลุ่มชุมชน เป็นต้น

องค์กรภาคประชาสังคมอาจเกิดจากความร่วมมือของหลายชาติ เป็นเครือข่ายนานาชาติ หรือเป็นคณะทำงานระดับรากหญ้าก็ได้

climate

สภาพภูมิอากาศ, ภูมิอากาศ

ในความหมายแคบมักใช้หมายถึง “ค่าเฉลี่ยอากาศ” หรือในความหมายที่รัดกุมมากกว่านั้นจะใช้หมายถึง คำอธิบายทางสถิติในแง่ของค่าเฉลี่ยและความผันแปรของปริมาณตัวแปรที่พื้นผิวโลก เช่น อุณหภูมิ หยาดน้ำฟ้า และลม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งช่วงระยะเวลาที่ใช้วัดทั่วไปคือ 30 ปีตามที่กำหนดโดยองค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (World Meteorological Organization: WMO)

ส่วนสภาพภูมิอากาศในความหมายกว้างคือ สภาวะ รวมถึงคำอธิบายทางสถิติของระบบภูมิอากาศ (climate system)

ดู weather ประกอบ

climate change

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในระยะยาว เป็นผลมาจากปรากฏการณ์โลกร้อนและกิจกรรมของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ความถี่และความรุนแรงของการเกิดพายุ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล และการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของบรรยากาศโลก

climate change adaptation

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต การสร้างมาตรการป้องกันภัยพิบัติหรือสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า การเตรียมรับมือกับปัญหาความมั่นคงทางอาหาร การใช้ทรัพยากรน้ำที่ขาดแคลนอยู่อย่างประหยัด การพัฒนาพืชผลที่ทนต่อความแห้งแล้ง การคัดเลือกสายพันธุ์ต้นไม้และวิธีการทำป่าไม้ที่ทนต่อพายุและไฟป่า การจัดที่ดินเพื่ออพยพสายพันธุ์สัตว์และพืช

climate change mitigation

การลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การแทรกแซงเพื่อลดความรุนแรงและควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในระยะยาว หมายรวมถึงยุทธศาสตร์สำหรับลดกิจกรรมของมนุษย์ในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (greenhouse gas) อันเป็นสาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

climate projection

การคาดการณ์ภูมิอากาศ

การคำนวณหรือคาดการณ์สภาพภูมิอากาศในอนาคตโดยอาศัยผลที่ได้จากแบบจำลองภูมิอากาศ

climate risk

ความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศ

ความน่าจะเป็นในการเกิดอันตรายหรือความสูญเสียซึ่งเป็นผลมาจากภัยทางสภาพภูมิอากาศ เช่น พายุ น้ำท่วม ภัยแล้ง หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นการเน้นให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศและความเสี่ยงที่มีสาเหตุจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์หรือจากเหตุอื่น ๆ เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด หรือการถล่มของอาคาร

climate risk management (CRM)

การบริหารจัดการความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศ

แนวทางที่เป็นระบบและการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางสภาพภูมิอากาศ เพื่อพัฒนากระบวนการตัดสินใจให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการลดอันตรายและความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากภัยทางสภาพภูมิอากาศ

climate scenario

สถานการณ์จำลองของสภาพภูมิอากาศ

รูปแบบของสภาพภูมิอากาศที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต เป็นการจำลองผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันเป็นผลจากการกระทำของมนุษย์

climate variability

ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศที่มีความเบี่ยงเบนมากจากค่ากลางและสถิติทางภูมิอากาศอื่น ๆ ในระยะยาว อาจรู้สึกได้ไม่ชัดเจนเท่ากับเหตุการณ์ความผันผวนทางลมฟ้าอากาศ (weather) เพราะดูจากช่วงเวลานานกว่า เช่น ฤดูกาล ปี เกิดจากตัวแปรสำคัญ คือปรากฏการณ์เอลนีโญและลานีญา

ดู climate change และ El Niño-Southern Oscillation ประกอบ

community

ชุมชน

1. กลุ่มคนในพื้นที่เดียวกัน เช่น หมู่บ้าน ขอบเขตพื้นที่ หรืออำเภอ
2. เครือข่ายผู้คนที่จัดตั้งขึ้นเองอันมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความสนใจร่วมกัน ร่วมมือกันโดยการแบ่งปันความคิด ข้อมูล และทรัพยากรอื่น ๆ
3. (การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ) ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แห่งใดแห่งหนึ่งซึ่งอาจประสบภัยแบบเดียวกันเนื่องมาจากทำเลที่ตั้ง อาจเป็นกลุ่มคนที่มีประสบการณ์ในการรับมือกับภัยและภัยพิบัติร่วมกัน แต่อาจมีมุมมองต่อความเสี่ยงและมีสถานะการเปิดรับต่อความเสี่ยงที่ต่างกัน กลุ่มคนเหล่านี้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินมาตรการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

community based disaster risk management (CBDRM)

การบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, ซีบีดีอาร์เอ็ม

กระบวนการจัดการความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติซึ่งชุมชนที่ต้องเผชิญอยู่กับ

ความเสี่ยงจะมีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์ความเสี่ยงจากการเกิดภัยพิบัติวางแผนเพื่อลดความล่าช้าและเพิ่มพูนศักยภาพของประชาชนและชุมชนเองให้มีความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นและสามารถฟื้นฟูจากภัยพิบัติได้ ทั้งนี้ ให้ความสำคัญกับชุมชนซึ่งเป็นหัวใจหรือศูนย์กลางของการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง โดยมีภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุน

ในบางครั้งเรียกว่า community based disaster risk reduction (CBDRR) เมื่อต้องการมุ่งเน้นในการดำเนินงานเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

compensatory risk management

การบริหารจัดการความเสี่ยงแบบชดเชย

การบรรเทาความสูญเสียจากภัยพิบัติด้วยการแบ่ง กระจาย หรือถ่ายโอนความเสี่ยงโดยอาศัยเครื่องมือทางการเงิน เช่น การประกันภัยพิบัติ เป็นการจัดการที่มีความคุ้มค่าทางการเงินสำหรับการบริหารความเสี่ยงที่ไม่สามารถจัดให้หมดไปได้ โดยเฉพาะความเสี่ยงแบบรุนแรง (intensive risk) ซึ่งมีโอกาสสร้างความสูญเสียได้มาก

ดู corrective risk management, prospective risk management ประกอบ

contingency plan

แผนเฉพาะกิจฉุกเฉิน

เอกสารซึ่งระบุแผนการปฏิบัติของผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันรับมือเหตุการณ์ฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น โดยทั่วไป แผนเฉพาะกิจฉุกเฉินจะใช้กับเหตุการณ์ความหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาจำเพาะ เช่น แผนเฉพาะกิจฉุกเฉินสำหรับเหตุการณ์แผ่นดินไหว จึงควรมี

การจัดทำแผนเฉพาะกิจฉุกเฉินสำหรับเหตุคุกคามหลากหลายประเภทที่อาจเกิดขึ้นในองค์กร ชุมชน หรือประเทศนั้น ๆ เว้นแต่ว่าเหตุคุกคามดังกล่าวจะเชื่อมโยงกันหรือมีวิธีการรับมือคล้ายคลึงกัน

coping mechanism

กลไกในการเผชิญสถานการณ์

วิธีการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในภาวะภัยพิบัติโดยใช้ความรู้ ทักษะ และทรัพยากรที่มีอยู่

corrective risk management

การบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อการแก้ไข

การบริหารจัดการที่มุ่งเป้าหมายเพื่อแก้ไขภาวะความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติที่มีอยู่แล้วให้ลดหรือหมดไป

ดู compensatory risk management และ prospective risk management ประกอบ

crisis

ภาวะวิกฤต

ภาวะหรือสถานการณ์ที่มีความตึงเครียด มีความผิดปกติ หรือมีผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วหรือที่กำลังจะเกิดขึ้นในระดับร้ายแรง อาจหมายถึงเหตุการณ์จากภัยธรรมชาติ ภัยมนุษย์ ภัยการก่อการร้าย ความขัดแย้งทางการเมือง และความผันผวนทางการเงิน

critical facility

สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น

โครงสร้างทางกายภาพพื้นฐานและระบบที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนของสังคม หรือชุมชนในทางสังคมและเศรษฐกิจ เกี่ยวข้องกับระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จำเป็นในสังคม เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ระบบการสื่อสาร ระบบขนส่ง ระบบทางการแพทย์และสาธารณสุข สถานศึกษา สถานีดับเพลิง สถานีตำรวจ และที่ทำการปกครอง นับเป็นองค์ประกอบสำคัญทางกายภาพที่ช่วยให้ชุมชนหรือสังคมมีศักยภาพในการเตรียมพร้อมรับมือต่อผลกระทบจากภัยพิบัติ

.....

crop failure

การสูญเสียผลผลิตทางการเกษตร

การที่ผลผลิตทางการเกษตรลดลงอย่างผิดปกติ ทำให้มีปริมาณไม่เพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการทางเศรษฐกิจและความต้องการของผู้บริโภคได้

.....



damage

ความเสียหาย

ทรัพย์สินทางกายภาพ เช่น อาคารและส่วนประกอบ โครงสร้างพื้นฐาน สินค้าที่เก็บไว้ในคลัง และทรัพยากรธรรมชาติ ที่ถูกทำลายทั้งหมดหรือบางส่วน โดยความเสียหายอาจเกิดขึ้นระหว่างหรือภายหลังจากประสบเหตุการณ์ภัยในทันที

ความเสียหายถูกวัดในเชิงกายภาพและคิดคำนวณด้วยมูลค่าทดแทนเป็นตัวเงิน

ดู loss ประกอบ

Damage and Loss Assessment (DaLA)

การประเมินความเสียหายและความสูญเสีย

การวิเคราะห์ผลกระทบจากภัยพิบัติ เป็นการประมาณการเชิงปริมาณว่าเกิดผลกระทบอะไรขึ้นจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ โดยอาศัยการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากพื้นที่ประสบภัย ข้อมูลจากการประเมินจะนำไปใช้ในการประมาณการซ่อมสร้างสิ่งก่อสร้างที่เสียหายไป และเพื่อใช้ในการวางแผนเพื่อการฟื้นฟูจากความสูญเสีย

การประเมินความเสียหายและความสูญเสีย ประกอบด้วย

1. การประเมินความเสียหาย (damage assessment) เพื่อคำนวณหามูลค่าในการซ่อมแซมหรือสร้างคืนใหม่ของทรัพย์สินที่ถูกทำลาย
2. การประเมินความสูญเสีย (loss assessment) เพื่อคำนวณการเปลี่ยนแปลงการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจซึ่งเกิดจากการที่ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย
3. การคำนวณมูลค่าผลกระทบจากภัยพิบัติที่มีต่อมวลรวมของระบบเศรษฐกิจมหภาค โดยอ้างอิงกับอัตราการเติบโตของระบบเศรษฐกิจ หรือ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (gross domestic product: GDP) รวมถึง
ถึงดุลการชำระเงิน และ สถานการณ์ทางการเงินของประเทศ

ดู Damage and Needs Assessment ประกอบ

Damage and Needs Assessment (DaNA)

การประเมินความเสียหายและความต้องการ

การประเมินผลกระทบจากภัยพิบัติเพื่อวิเคราะห์ความสามารถของผู้ประสบภัย
ในการเผชิญสถานการณ์ฉุกเฉินด้วยตนเอง รวมทั้งความต้องการความช่วยเหลือ
เพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก เช่น ความช่วยเหลือในด้านอาหาร น้ำดื่ม การ
รักษาพยาบาล สุขอนามัย การกำจัดสิ่งปฏิกูล สุขภาวะ ที่พักพิง อุปกรณ์ยังชีพ

การประเมินนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมและการ
ช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้อยู่รอดปลอดภัย สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น

1. การประเมินแบบรวดเร็ว (rapid assessment) กระทำทันทีภายหลัง
มีเหตุการณ์ภัยพิบัติเกิดขึ้น โดยมากภายในสัปดาห์แรกของการเกิดภัย
เป็นการประเมินแบบคร่าว ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลความต้องการ สิ่งที่ต้อง
ปฏิบัติหลังจากนั้น และทรัพยากรที่จำเป็น
2. การประเมินแบบละเอียด (detailed assessment) เป็นการประเมิน
เพิ่มเติมภายหลังเสร็จสิ้นการประเมินแบบรวดเร็ว เพื่อรวบรวม
รายละเอียดที่มากขึ้น โดยเฉพาะในเหตุการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลง
โดยมากภายในเดือนแรกของการเกิดภัย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่
ประสบภัยและความซับซ้อนของสถานการณ์
3. การประเมินแบบต่อเนื่อง (continual assessment) เนื่องจาก
สถานการณ์ภัยพิบัติมีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและอาจมี
ผลกระทบเป็นลูกโซ่ เช่น การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของประชากรที่ได้รับ

ผลกระทบ การประเมินจึงควรมีความต่อเนื่องตลอดช่วงระยะเวลาจัดการ
สถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อให้สามารถติดตามสถานการณ์และปรับเปลี่ยน
แนวทางการให้ความช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการของผู้ประสบภัยใน
ขณะเวลานั้นได้

ดู Damage and Loss Assessment ประกอบ

development gains

ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนา

การที่สวัสดิการของสังคมเพิ่มขึ้นเนื่องจากการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าทั้ง
ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ วิทยาการ และอุตสาหกรรม

การพัฒนาทำให้แต่ละภาคส่วนของสังคมได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้น ทำให้ประชาชน
มีสวัสดิการดีขึ้น แต่เหตุการณ์ภัยพิบัติสามารถสร้างความเสียหายและความ
สูญเสียกับชุมชนและสังคม ทำให้การพัฒนาหยุดชะงัก ผลประโยชน์ที่ควรได้รับ
จากการพัฒนาที่ต่อเนื่องในระยะยาวจึงอาจลดน้อยลงหรือหมดไป การดำเนินงาน
เพื่อช่วยลดโอกาสในการเกิดภัยพิบัติจึงมีผลที่ดีต่อการช่วยปกป้องผลประโยชน์ที่
ได้รับจากการพัฒนาได้

disaster

ภัยพิบัติ

ในทางสากลหมายถึงการหยุดชะงักอย่างรุนแรงของการปฏิบัติหน้าที่ของชุมชน
หรือสังคมอันเป็นผลมาจากการเกิดภัยทางธรรมชาติหรือเกิดจากมนุษย์ ซึ่งส่งผล
ต่อชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง เกินกว่า
ความสามารถของชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวจะรับมือได้โดยใช้
ทรัพยากรที่มีอยู่

ในบริบทของประเทศไทย พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ให้ความหมายของคำว่า “สาธารณภัย” ว่าหมายถึง “อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย”

ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบในทางสากล ภัยพิบัติจึงเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณภัยซึ่งสร้างผลกระทบรุนแรงเกินกว่าที่ชุมชนจะรับมือได้ด้วยตนเอง

ดู catastrophe ประกอบ

disaster countermeasure

มาตรการตอบโต้ภัยพิบัติ

กลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดความเสียหายจากภัยพิบัติต่อชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

disaster declaration

การประกาศภาวะภัยพิบัติ

ในบริบทของสหรัฐอเมริกา หมายถึง การแถลงการณ์ภายหลังการเกิดภัยพิบัติที่รุนแรงมากเพื่อกำหนดภาวะภัยพิบัติ และให้อำนาจกับหน่วยงานของรัฐบาลกลาง (federal agencies) ในการสนับสนุนทรัพยากรและให้ความช่วยเหลือ รัฐบาลท้องถิ่น หน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนประชาชนทั่วไปจากภาวะภัยพิบัติ และสนับสนุนการฟื้นฟู

ในประเทศสหรัฐอเมริกา กระบวนการร้องขอให้ประกาศภาวะภัยพิบัติ เป็นกระบวนการที่ผู้ว่าการรัฐใช้ในการร้องขอการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางในสถานการณ์ภัยพิบัติที่มีผลกระทบเกินขีดความสามารถของรัฐในการบริหารจัดการได้เอง และประธานาธิบดีมีอำนาจในการพิจารณาให้หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งกำหนดขอบเขตการสนับสนุนความช่วยเหลือตามการประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การช่วยเหลือมี 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การช่วยเหลือระดับบุคคล (individual assistance) เป็นการช่วยเหลือประชาชนและครอบครัวผู้ประสบภัย และการช่วยเหลือระดับสาธารณะ (public assistance) โดยมากเป็นการซ่อมแซมระบบสาธารณูปโภคเป็นสำคัญ ทั้งนี้ กฎหมายฉบับปัจจุบันให้อำนาจโดยเด็ดขาดกับประธานาธิบดีในการพิจารณาแจ้งประกาศภาวะภัยพิบัติแต่เพียงผู้เดียว

ในประเทศไทย ใกล้เคียงกับคำ การประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน

disaster insurance

การประกันภัยพิบัติ

เครื่องมือทางการเงินประเภทหนึ่งที่ใช้ในการกระจายความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยกลไกตลาด ซึ่งผู้มีความต้องการจัดการความเสี่ยง หรือที่เรียกว่า ผู้เอาประกันภัย จ่ายค่าเบี้ยประกันภัยเพื่อแลกเปลี่ยนกับการถ่ายโอนความเสี่ยงไปยังผู้รับประกันภัย หรือที่เรียกว่า บริษัทประกันภัย และผู้รับประกันภัยตกลงที่จะจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับผลประโยชน์เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้เอาประกันภัยอันมีสาเหตุมาจากการเกิดภัยพิบัติ ทั้งนี้ รายละเอียดความคุ้มครองเป็นไปตามเงื่อนไขที่ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยตกลงกันไว้ล่วงหน้า

disaster management (DM)

การบริหารจัดการภัยพิบัติ

การใช้กลไก กระบวนการ และองค์ประกอบในการดำเนินงาน เพื่อจุดมุ่งหมายใน ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของปฏิบัติการด้านภัยพิบัติ อาทิ การป้องกัน การ ลดผลกระทบ การเตรียมพร้อม การเผชิญเหตุ การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ตลอด จนการบูรณะซ่อมแซมและพัฒนา

ดู disaster risk management ประกอบ

disaster medicine

เวชศาสตร์ภัยพิบัติ

การศึกษาและการนำวิชาการด้านการแพทย์และสาธารณสุขมาประยุกต์ใช้ร่วมกับวิชาการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการบริการทางการแพทย์ในภาวะภัยพิบัติ ทั้งในด้านการป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการรับมืออย่างทันท่วงทีต่อ ปัญหาสุขภาพที่เป็นผลมาจากการเกิดภัยพิบัติ

disaster phase

ระยะของการเกิดภัยพิบัติ

โดยปกติแบ่งเป็นช่วงระยะเวลา ก่อน ระหว่าง และหลังของการเกิดเหตุการณ์ ภัยพิบัติ ซึ่งมีการแบ่งย่อยวิธีปฏิบัติการเฉพาะแต่ละช่วงแตกต่างกันออกไป เช่น มุ่งเน้นในการป้องกัน (prevention) การลดผลกระทบ (mitigation) และ การเตรียมความพร้อม (preparedness) ในช่วงระยะก่อนเกิดภัย และมุ่งเน้น การเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน (response) ในระยะระหว่างเกิดภัย และ มุ่งเน้น การฟื้นฟู (recovery) ในระยะหลังการเกิดภัยพิบัติ

disaster risk

ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ, ความเสี่ยงภัยพิบัติ

โอกาสหรือความเป็นไปได้ในการได้รับผลกระทบทางลบจากการเกิดภัยพิบัติ โดยผลกระทบสามารถเกิดขึ้นกับชีวิต สุขภาพ การประกอบอาชีพ ทรัพย์สิน และบริการต่าง ๆ ในระดับบุคคล ชุมชน สังคม หรือ ประเทศ แบ่งเป็นประเภทย่อยดังนี้

1. ความเสี่ยงแบบวงกว้าง (*extensive risk*) คือ ความเสี่ยงจากภัยที่มีความรุนแรงต่ำ เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซ้ำที่เดิม ส่งผลกระทบไม่รุนแรง แต่อาจก่อให้เกิดการสะสมของผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยมากเป็นภัยที่มีลักษณะเฉพาะพบบ่อยครั้งในท้องถิ่น เช่น ความเสี่ยงต่อภัยน้ำล้นตลิ่งในช่วงน้ำหลากเป็นประจำทุกปี
2. ความเสี่ยงแบบรุนแรง (*intensive risk*) คือ ความเสี่ยงจากภัยขนาดใหญ่ที่รุนแรง แต่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้ง สามารถนำไปสู่ผลกระทบในระบายนะ สร้างความสูญเสียใหญ่หลวงต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ในแบบฉับพลัน เช่น ความเสี่ยงต่อแผ่นดินไหวและสึนามิเช่นที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นในปี พ.ศ. 2554
3. ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นใหม่ (*emerging risk*) คือ ความเสี่ยงจากภัยที่มีโอกาสเกิดขึ้นน้อยมาก แต่อาจส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประชากรเกี่ยวข้องกับลักษณะของภัยและความเปราะบางในรูปแบบใหม่ ๆ ที่กำลังพัฒนาขึ้นหรือกำลังเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งยากที่จะคาดคะเนได้ในปัจจุบัน

disaster risk financing

การดำเนินการทางการเงินเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

การใช้กลยุทธ์และเครื่องมือทางการเงินเพื่อบริหารจัดการผลกระทบทางการเงินที่เกิดจากภัยพิบัติและเพื่อเพิ่มความสามารถในการฟื้นตัว เช่น

1. การประกันภัยพิบัติ (disaster insurance) เป็นการถ่ายโอนความเสี่ยงทางการเงินของผู้ซื้อประกันไปสู่บริษัทรับประกัน สามารถทำได้ทั้งในระดับประชาชน ระดับองค์กร ระดับประเทศ หรือระดับกลุ่มประเทศ
2. การแปลงความเสี่ยงให้อยู่ในรูปของหลักทรัพย์ประเภทพันธบัตรภัยพิบัติ หรือแคทบอนด์ (catastrophe/CAT bonds) เป็นการถ่ายโอนความเสี่ยงทางการเงินการคลังจากภัยพิบัติของภาครัฐสู่นักลงทุนสถาบัน (institutional investors) ผ่านการซื้อขายพันธบัตรรัฐบาล ซึ่งผู้ถือตราสารหนี้มีโอกาสไม่ได้รับเงินต้นคืนหากมีภัยพิบัติที่ร้ายแรงเกิดขึ้น เหมาะกับประเทศที่มีความเสี่ยงจากภัยพิบัติขนาดร้ายแรงที่มีโอกาสได้รับความเสียหายสูง
3. กองทุนเงินสำรองกรณีฉุกเฉิน (contingency fund) เป็นการจัดสรรงบประมาณภาครัฐไว้เพื่อใช้จ่ายในกรณีฉุกเฉิน ช่วยเสริมสภาพคล่องในการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐในการช่วยเหลือและฟื้นฟูเมื่อมีการประกาศเหตุการณฉุกเฉินหรือพื้นที่ภัยพิบัติ

disaster risk governance

กลไกการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

วิธีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชน ในระดับชุมชน ระดับภูมิภาค และระดับชาติ เพื่อบริหารจัดการและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจำเป็นต้องมีศักยภาพและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการประเมินความเสี่ยง การป้องกัน การลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อม การเผชิญเหตุ และการฟื้นฟูจากภัยพิบัติ เป็นวิธีการ กลไก และกระบวนการที่ช่วยให้สังคมสามารถร่วมกันตัดสินใจเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ข้อตกลง และการปฏิบัติร่วมกัน รวมถึงช่วยประสานความแตกต่าง ช่วยให้ประชาชนแสดงออกซึ่งความสนใจและใช้สิทธิทางกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้

disaster risk management (DRM)

การบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

กระบวนการอย่างเป็นระบบของการใช้คำสั่งทางการบริหารองค์กรและทักษะความสามารถเชิงปฏิบัติการเพื่อดำเนินยุทธศาสตร์ นโยบาย มาตรการ หรือ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยง ลด หรือ ถ่ายโอนความเป็นไปได้ในการเกิดภัยพิบัติ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพในการจัดการปัญหา เพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบทางลบของภัย

คำนี้เป็นการขยายความของคำที่มีความหมายกว้างกว่าคือ การบริหารจัดการความเสี่ยง โดยมุ่งเน้นเฉพาะความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติโดยเฉพาะ

ดู disaster risk ประกอบ

disaster risk reduction (DRR)

การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบทางลบจากภัยพิบัติผ่านความพยายามอย่างเป็นระบบที่จะวิเคราะห์และบริหารจัดการปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของภัยพิบัติ เพื่อดำเนินนโยบาย มาตรการ หรือ กิจกรรมต่าง ๆ ในการลดความล่อแหลม ลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบาง และเพิ่มศักยภาพในการจัดการปัญหา มีเป้าหมายในการลดความเสี่ยงที่มีอยู่ในชุมชนและสังคมในปัจจุบัน และป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ดู Hyogo Framework for Action ประกอบ

disease control

การควบคุมโรค

นโยบาย ข้อเสนอแนะ และมาตรการที่ใช้ในการป้องกันและควบคุมการเกิดหรือการแพร่ระบาดของโรค

.....

disruption

การหยุดชะงัก

การที่บางสิ่งบางอย่างไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ตามปกติ เพราะเกิดการขัดขวางหรือการหยุดของกิจกรรมและกระบวนการ ทำให้ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากความต่อเนื่องของกิจกรรมและกระบวนการลดลงหรือหมดไป เป็นผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากภัยพิบัติ

ดู shock ประกอบ

.....

dissemination

การกระจายข้อมูลข่าวสาร

การแจ้งข้อมูลข่าวสารออกไปในวงกว้างให้เข้าถึงผู้คนได้มากที่สุด มีความสำคัญมากสำหรับการเตือนภัยล่วงหน้าก่อนเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน โดยข้อมูลนั้นควรมีเนื้อหาที่ถูกต้อง ครบถ้วน กระชับ ใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย และผู้รับข้อมูลสามารถรู้ได้ทันทีว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น และตนเองควรต้องปฏิบัติตัวอย่างไรเมื่อได้รับสารนั้น ๆ

ดู early warning และ early warning system ประกอบ

.....

DRR advocacy

การรณรงค์ส่งเสริมการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

การชักจูงให้สังคมเปลี่ยนวิธีคิดรวมถึงเปลี่ยนพฤติกรรมเกี่ยวกับเรื่องการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติผ่านกิจกรรมและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้คนมีการเตรียมความพร้อมมากขึ้นและพิจารณาให้การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญในระดับนโยบาย ทั้งนี้เพื่อลดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินที่อาจเกิดขึ้นเมื่อเกิดภัยพิบัติ

DRR champion

แชมเปียนด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ,

บุคคลตัวอย่างด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ผู้นำหรือผู้ที่เป็นที่นับถือของชุมชน มักเป็นผู้มีบทบาทในการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบาย เป็นผู้สร้างความเปลี่ยนแปลงและสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความร่วมมือเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะรับใช้สังคม มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้ดำเนินการปฏิรูปนโยบาย

ในบริบททั่วไป แชมเปียน อาจหมายถึงชุมชน หน่วยงาน หรือผลงานโดดเด่นที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงได้



early warning

การเตือนภัยล่วงหน้า

การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และทันเหตุการณ์ผ่านทางหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลที่กำลังเผชิญความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติสามารถกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดความเสี่ยงและพร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดู dissemination ประกอบ

.....

early warning system

ระบบเตือนภัยล่วงหน้า

ระบบที่มีศักยภาพในการประมวลผลข้อมูลและแจ้งเตือนตามช่วงระยะเวลา เพื่อให้บุคคล ชุมชน และหน่วยงานที่เสี่ยงต่อภัยมีเวลาเพียงพอในการเตรียมการและรับมือได้อย่างเหมาะสม เพื่อลดโอกาสการเกิดอันตรายและความสูญเสีย

ระบบเตือนภัยล่วงหน้าแบบใช้คนเป็นศูนย์กลางจำเป็นต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลัก 4 ประการ

1. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องความเสี่ยงต่าง ๆ
2. การเฝ้าระวัง การวิเคราะห์ และการคาดการณ์ภัยพิบัติ
3. การติดต่อสื่อสาร และการแจ้งคำเตือน
4. ศักยภาพของประชาชนในการตอบสนองต่อคำเตือนที่ได้รับแจ้ง

ระบบเตือนภัยแบบครบวงจร (end-to-end warning system) มุ่งเน้นว่าระบบการเตือนภัยจำเป็นต้องครอบคลุมทุกขั้นตอนตั้งแต่การตรวจพบภัยไปถึงการรับมือของชุมชน

ดู dissemination และ early warning ประกอบ

ecosystem

ระบบนิเวศ

ระบบของความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตทั้งหมด เช่น พืช สัตว์ แบคทีเรีย ซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยทางกายภาพและทางเคมีของสิ่งแวดล้อมที่สิ่งมีชีวิตทั้งหลายอาศัยอยู่ทุกชีวิตเชื่อมโยงกันในลักษณะของโซ่อาหาร

ecosystem service

บริการของระบบนิเวศ

ผลประโยชน์ที่ประชาชนหรือชุมชนได้รับจากระบบนิเวศ อาทิเช่น

- การช่วยธำรงรักษาความสามารถในการผลิตและความหลากหลายทางชีวภาพ
- การใช้เป็นเสบียงอาหาร
- การใช้ควบคุมสภาพแวดล้อม อาทิ การป้องกันน้ำท่วม
- การใช้เป็นบริการทางวัฒนธรรม อาทิ การท่องเที่ยว และการเป็นแหล่งบูชาทางศาสนา

El Niño-Southern Oscillation (ENSO)

เอลนีโญ-ความผันแปรของระบบอากาศในซีกโลกใต้, ปรากฏการณ์เอนโซ

ชื่อเรียกรวมปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Niño) และความผันแปรของระบบอากาศในซีกโลกใต้ (Southern Oscillation) ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

เอลนีโญ ในความหมายดั้งเดิมหมายถึงกระแสน้ำอุ่นที่ไหลผ่านชายฝั่งเอกวาดอร์ และเปรูเป็นครั้งคราว ซึ่งส่งผลเสียต่อการประมงท้องถิ่น ในช่วงที่เกิดเอลนีโญ ลมสินค้าจะอ่อนกำลังลงและกระแสน้ำไหลทวนในแถบเส้นศูนย์สูตรจะมีกำลังแรงขึ้น ทำให้ผิวน้ำทะเลที่อุ่นในบริเวณอินโดนีเซียไหลไปทางทิศตะวันออก แทนที่น้ำเย็นของกระแสน้ำเปรู กระแสลมพื้นผิวเปลี่ยนทิศทาง พัดจากประเทศ อินโดนีเซียและออสเตรเลียตอนเหนือไปทางตะวันออก แล้วยกตัวขึ้นเหนือ ชายฝั่งทวีปอเมริกาใต้ ทำให้เกิดฝนตกหนักในตอนเหนือของทวีปอเมริกาใต้ และเกิดความแห้งแล้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปรากฏการณ์ในบรรยากาศและใน มหาสมุทรที่ควบคู่กันนี้เป็นที่รู้จักรวมกันในชื่อว่า เอลนีโญ-ความผันแปรของ ระบบอากาศในซีกโลกใต้

ปรากฏการณ์ตรงกันข้ามของเอลนีโญเรียกว่า ลานีญา (La Nina) ซึ่งทำให้เกิด ความแห้งแล้งทางตอนเหนือของทวีปอเมริกาใต้ และเกิดฝนตกหนักในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้

element at risk

องค์ประกอบที่มีความเสี่ยง

สิ่งต่าง ๆ ทางกายภาพและทางสังคมที่มีความเสี่ยง และมีโอกาสได้รับอันตราย ร้ายแรง หรือได้รับผลกระทบหากประสบภัยพิบัติ เช่น ประชาชน ครุฑเรือน โครงสร้างชุมชน ระบบสาธารณสุขโลก

emergency

เหตุการณ์ฉุกเฉิน

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยฉับพลัน โดยปกติแล้วเป็นเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดการณ์ได้

และจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการเพื่อบรรเทาผลร้ายที่อาจเกิดขึ้นตามมา

emergency alert

การแจ้งเหตุฉุกเฉิน

การประกาศเตือนเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญที่อาจเป็นอันตรายใหญ่หลวงต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้คน เช่น อากาศวิฤติ เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุมีพิษ อาชญากรรม เป็นการแจ้งให้เกิดความตื่นตัวกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในเวลาอันสั้น เพื่อให้รักษาชีวิตและปกป้องทรัพย์สินจากภาวะฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการจัดทำระบบการแจ้งเหตุฉุกเฉิน (emergency alert system) เพื่อแจ้งให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบได้ส่งข้อความเตือนภัยผ่านช่องทางการสื่อสาร ทั้งระบบกระจายเสียง ระบบเคเบิล ระบบดาวเทียม และระบบการสื่อสารตามสายต่าง ๆ ไปยังผู้ให้บริการในระบบสื่อสารทั้งหมดซึ่งเป็นภาคีของหน่วยงานแจ้งเตือนของภาครัฐในทุกระดับการปกครอง เพื่อส่งสารต่อไปยังประชาชนอย่างทั่วถึง

emergency care system; emergency medical system (EMS)

ระบบการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน, ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน

การรวมทรัพยากรและบุคลากรที่จำเป็นเพื่อให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์แก่บุคคลที่อยู่ภายนอกสถานพยาบาลและจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือโดยเร่งด่วนและโดยไม่คาดคิด

emergency communication system

ระบบการสื่อสารในเหตุการณ์ฉุกเฉิน

ระบบใด ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนการสื่อสารแบบทางเดียวและสองทางเพื่อส่งข้อความในภาวะฉุกเฉินระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ออกแบบเพื่อให้สามารถเชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างเทคโนโลยีที่มีรูปแบบแตกต่างกันได้ ทำให้เกิดระบบการสื่อสารแบบรวมศูนย์ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารในภาวะฉุกเฉินให้มากที่สุด

emergency management

การบริหารจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉิน

การจัดระบบและบริหารจัดการทรัพยากรและความรับผิดชอบเพื่อเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินทุกรูปแบบ

emergency operation centre (EOC)

ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน

สถานที่ที่มีเครื่องมืออุปกรณ์พร้อม เป็นศูนย์กลางเพื่ออำนวยความสะดวกและประสานการปฏิบัติหน้าที่ในห้วงเวลาของการเผชิญเหตุการณ์ภัยพิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์สั่งการ ให้แนวนโยบายปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวกด้านการประสานงานสำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เพื่อให้การเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินมีประสิทธิภาพ

ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินอาจเป็นสถานที่ชั่วคราวหรือตั้งอยู่ในสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางหรือสถานที่ที่มีความมั่นคงถาวร โครงสร้างองค์กรของศูนย์ฯ อาจจัดตามภารกิจหลักแต่ละด้าน เช่น การดับเพลิง การบังคับใช้กฎหมาย การให้

บริการทางการแพทย์ หรือจัดตามขอบเขตอำนาจหน้าที่และพื้นที่รับผิดชอบ เช่น ระดับประเทศ จังหวัด อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือโดยการผสมผสานกันทั้งสองแนวทางดังกล่าว

emergency response officer

เจ้าหน้าที่เผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน

บุคคลผู้ซึ่งได้รับการฝึกอบรมเพื่อที่จะปฏิบัติการเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินเป็นหน่วยแรกในทุกรณี บทบาทหลักคือการตรวจสอบเหตุการณ์ที่ได้มีการรายงานจากพื้นที่และประเมินสถานการณ์ หากเห็นว่ามีความจำเป็น จะแจ้งไปที่หน่วยปฏิบัติการฉุกเฉินที่เกี่ยวข้องเฉพาะทาง เช่น ตำรวจ โรงพยาบาล หน่วยดับเพลิง และทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเข้าพื้นที่ พร้อมทั้งสรุปสถานการณ์เบื้องต้นให้กับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเฉพาะทางได้ทราบ การทำหน้าที่ดังกล่าวถือเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากเจ้าหน้าที่เผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินเป็นคนในพื้นที่ จึงมีความคุ้นเคยและสามารถเดินทางไปถึงที่เกิดเหตุตามที่ได้รับทราบจากรายงานก่อนที่ผู้เกี่ยวข้องเฉพาะทางจะเดินทางมาถึง

ในบางครั้งเรียกว่า emergency responder

ดู response ประกอบ

Emergency Response Team (ERT)

ชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤต, อีอาร์ที

ทีมบุคลากรที่มีการเตรียมพร้อมและมีหน้าที่เผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน เป็นทีมที่ได้รับการฝึกฝนให้มีความชำนาญเพื่อรับหน้าที่ในสถานการณ์เฉพาะ เช่น เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ฉุกเฉินในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขนาดใหญ่ เป็นชุด

ค้นหาและกู้ชีพ (search and rescue team) เป็นผู้ทำการปฐมพยาบาลหรือให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์เบื้องต้น เป็นผู้ช่วยเหลือตัวประกัน

ชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤตอาจประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ประจำจากหน่วยงานต่าง ๆ หรืออาสาสมัครในพื้นที่ที่ได้รับการฝึกมาแล้วและมีแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

Emergency Response Unit (ERU)

หน่วยเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน, อีอาร์ยู

(กาชาด) กลุ่มบุคคลที่ได้รับการอบรมให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมทั้งการใช้อุปกรณ์ด้านนั้น ๆ สามารถออกปฏิบัติงานได้ภายในเวลา 24-72 ชั่วโมง โดยมีความพร้อมในการดำรงชีพด้วยตัวเองเป็นเวลา 1 เดือน และสามารถปฏิบัติงานติดต่อกันได้นาน 4 เดือนในประเทศที่เกิดภัยพิบัติ โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานกาชาดนั้น ๆ นับเป็นส่วนสำคัญของเครื่องมือเผชิญเหตุการณ์ภัยพิบัติของหน่วยงานกาชาด ซึ่งประกอบด้วย หน่วยน้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขภาพ หน่วยการติดต่อสื่อสาร หน่วยโลจิสติกส์ หน่วยบรรเทาทุกข์ หน่วยการดูแลสุขภาพพื้นฐาน และหน่วยโรงพยาบาลสนาม ฯลฯ

หน่วยเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินนี้เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2537 เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงานระดับชาติในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ รับหน้าที่สนับสนุนและให้บริการโดยตรงในกรณีที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ถูกทำลายหรือมีผู้มาใช้งานจำนวนมาก หรือในกรณีที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ โดยจะทำงานร่วมกับหน่วยประสานงานการประเมินภาคสนาม (Field Assessment Coordination Team: FACT)

หากความต้องการการช่วยเหลือยาวนานกว่าระยะเวลาปฏิบัติงาน 4 เดือนของ
หน่วยเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน สามารถให้หน่วยงานอื่น เช่น หน่วยงานกาชาด
สากล หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรต่าง ๆ รับช่วงการดำเนินการให้ความ
ช่วยเหลือต่อไป

environmental degradation

การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

การลดลงของศักยภาพของสิ่งแวดล้อมในการตอบสนองต่อความต้องการทาง
สังคมและนิเวศวิทยา มีผลต่อความถี่และความรุนแรงของภัยธรรมชาติและเพิ่ม
ความเปราะบางให้แก่ชุมชน การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลจากมนุษย์มี
หลายประการ เช่น การใช้ที่ดินผิดประเภท การกร่อนของดินและการสูญเสียดิน
การกลายสภาพเป็นทะเลทราย ไฟป่า การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ
การตัดไม้ทำลายป่า การทำลายป่าชายเลน มลภาวะทางบก ทางน้ำและทาง
อากาศ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น การทำลาย
โอโซน

Environmental Impact Assessment (EIA)

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

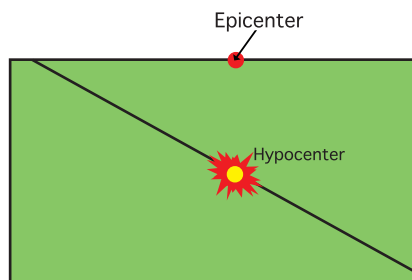
การศึกษาเพื่อคาดการณ์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งในทางบวกและทางลบจากการ
พัฒนาโครงการหรือกิจการที่สำคัญ เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไข
ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และใช้ในการประกอบการตัดสินใจพัฒนาโครงการหรือ
กิจการ ผลการศึกษาจัดทำเป็นเอกสารเรียกว่ารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม

กระบวนการประเมินผลกระทบของโครงการใดโครงการหนึ่งที่มีต่อสิ่งแวดล้อม เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจเพื่อจำกัดหรือลดผลกระทบ ในทางลบของโครงการที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม

epicenter

จุดเหนือศูนย์เกิดแผ่นดินไหว

ตำแหน่งบนพื้นผิวโลกที่ตั้งฉากกับศูนย์เกิดแผ่นดินไหว (hypocenter) ซึ่งอยู่ ภายใต้อพื้นผิวโลก



รูปตำแหน่งของศูนย์เกิดแผ่นดินไหว
เทียบกับตำแหน่งของจุดเหนือศูนย์เกิดแผ่นดินไหว

ดู hypocenter ประกอบ

epidemic

โรคระบาด

1. ภัยทางสุขภาพที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคอย่างรวดเร็วในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คนจำนวนมากในช่วงเวลานั้น ๆ
2. การมีจำนวนผู้ป่วยด้วยโรคใดโรคหนึ่งมากกว่าที่คาดการณ์ไว้เมื่อเทียบ

กับช่วงเวลาเดียวกันในปีที่ผ่านมา มักใช้กับโรคติดต่อซึ่งไม่ใช่โรคประจำถิ่น (endemic) หรือโรคที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว (sporadic) และมีการแพร่ไปยังประเทศอื่นได้แต่ยังไม่ข้ามทวีป เช่น การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ H1N1 การระบาดของเชื้อไวรัสอีโบลา

evacuation

การอพยพ

การเคลื่อนย้ายผู้คนหรือสัตว์เลี้ยงให้ออกไปจากสิ่งคุกคามหรือสถานที่ประสพภัยอย่างรวดเร็วและทันทั่วทั้งที่

การอพยพแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การอพยพก่อนเกิดเหตุ (*precautionary evacuation*) - การเคลื่อนย้ายผู้คนที่อาจได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติออกไปสู่สถานที่ที่ปลอดภัยก่อนเกิดเหตุภัยพิบัติ
2. การอพยพหลังเกิดเหตุ (*post-impact evacuation*) - การเคลื่อนย้ายผู้คนจากพื้นที่ประสพภัยพิบัติไปสู่สภาพแวดล้อมที่ดีกว่า และปลอดภัยกว่า

exercise

การฝึกซ้อม

การจำลองสถานการณ์เพื่อฝึกฝนทักษะหรือซักซ้อมกระบวนการดำเนินงานที่ได้วางแผนไว้ เป็นแบบฝึกหัดเพื่อให้ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินได้ฝึกซ้อมขั้นตอนปฏิบัติที่จำเป็น ทำให้มีทักษะสามารถใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว มีความคุ้นเคยกับขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้พร้อมปฏิบัติงานได้จริงหากเกิดเหตุการณ์

ภัยพิบัติขึ้น นอกจากนี้ การฝึกซ้อมยังเป็นการทดสอบ ประเมินความพร้อม และตรวจสอบหาจุดอ่อนหรือข้อควรปรับปรุงของแผนปฏิบัติ นโยบาย และกระบวนการดำเนินงานในการเผชิญสถานการณ์เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินเพื่อพัฒนาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นได้อีกด้วย

การฝึกซ้อมในการจัดการภัยพิบัติสามารถทำได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ภายในชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด กลุ่มจังหวัด จนถึงระดับประเทศ หรือระหว่างประเทศ และสามารถใช้กับการเตรียมพร้อมเผชิญเหตุการณ์ภัยพิบัติได้ในทุกสถานการณ์ ซึ่งมีรูปแบบหลากหลายประเภท ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ขนาด ขอบเขตความซับซ้อนและวิธีการ โดย Federal Emergency Management Agency (FEMA) ได้แบ่งการฝึกซ้อมไว้ 2 ประเภทหลัก ได้แก่

1. *การฝึกซ้อมเชิงอภิปราย (discussion-based exercise)* เป็นการฝึกซ้อมที่เน้นการหารือ อภิปรายถึงแผน มาตรการ หรือวิธีการปฏิบัติ จินตนาการที่ประเด็นยุทธศาสตร์และนโยบายของหน่วยงานเป็นสำคัญ มีความซับซ้อนน้อยที่สุด รวมทั้งเป็นการฝึกซ้อมที่ไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรใด ๆ แบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ การสัมมนา (orientation seminar) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) การฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ (table top exercise: TTX) และการเล่นเกม (game)
2. *การฝึกซ้อมเชิงปฏิบัติการ (operational-based exercise)* เป็นการฝึกซ้อมที่มีการเคลื่อนย้าย ระดมทรัพยากร และบุคลากร โดยมีการนำแผน นโยบาย และมาตรการไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และสามารถพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรและทีมงานได้ สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ (drill) การฝึกซ้อมเฉพาะหน้าที่ (functional exercise) และการฝึกซ้อมเต็มรูปแบบ (full-scale exercise)

exposure

ความล่อแหลม, สภาพการเปิดรับต่อความเสี่ยง

การที่ผู้คน อาคารบ้านเรือน ทรัพย์สิน ระบบต่าง ๆ หรือองค์ประกอบใด ๆ มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยและอาจได้รับความเสียหาย

ดู element at risk ประกอบ

extreme weather

สภาพอากาศรุนแรง

เหตุการณ์ทางลมฟ้าอากาศที่แตกต่างจากรูปแบบที่พบตามปกติอย่างมาก ณ สถานที่ใดที่หนึ่ง มีลักษณะแตกต่างกันไปตามสถานที่ แต่โดยทั่วไปมักก่อให้เกิดอุทกภัยและภัยแล้งแบบรุนแรง



famine

ทุพภิกขภัย

ภาวะการขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรงที่มีผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมาก มีสาเหตุมาจากสภาพอากาศ สภาวะแวดล้อม และสภาวะทางเศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้เกิดสภาวะทุพโภชนาการ การอดอยาก เกิดโรคระบาด และมีอัตราการตายของคนหรือสัตว์เพิ่มขึ้น

.....

fatality

การเสียชีวิต

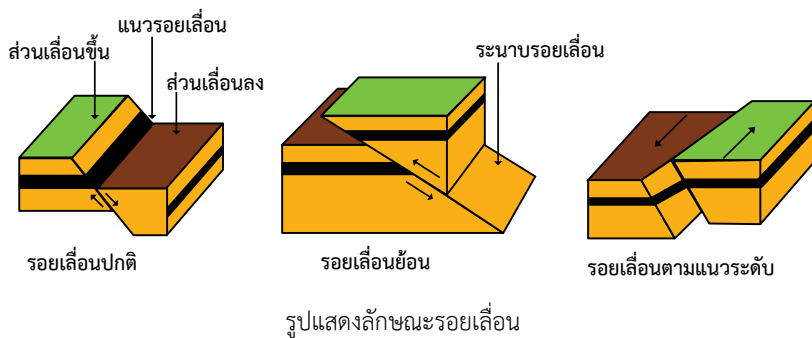
การมีผู้เสียชีวิตอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์ภัยพิบัติ อาจหมายรวมถึงจำนวนผู้เสียชีวิต

.....

fault

รอยเลื่อน

รอยแตกหรือแนวรอยแตกของหิน 2 ฟากซึ่งเคลื่อนที่สัมพันธ์กันไปกับรอยแตกนั้น เกิดจากการเลื่อน (faulting) อันสืบเนื่องมาจากความเค้น (stress) และความเครียด (strain) ในเนื้อหินเปลือกโลก อาจเกิดภายใต้ผิวโลกโดยไม่ปรากฏบนพื้นดินหรือปรากฏให้เห็นบนพื้นดินก็ได้ การเลื่อนนี้อาจเป็นไปได้ทุกทิศทุกทาง บางครั้งเลื่อนเพียง 2-3 เซนติเมตร บางครั้งถึงกว่า 10 กิโลเมตร



first aid

การปฐมพยาบาล, การดูแลรักษาพยาบาลเบื้องต้น

1. การดูแลและให้การรักษาแก่ผู้บาดเจ็บหรือผู้ป่วยก่อนการรักษาคือรูปแบบทางการแพทย์และศัลยกรรมศาสตร์
2. การให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยหรือผู้บาดเจ็บ ณ สถานที่เกิดเหตุ โดยใช้อุปกรณ์เท่าที่จะหาได้ในขณะนั้น ก่อนที่ผู้บาดเจ็บจะได้รับการดูแลรักษาจากบุคลากรทางการแพทย์ หรือส่งต่อไปยังโรงพยาบาล

การปฐมพยาบาลมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

- เพื่อช่วยชีวิต
- เพื่อลดความรุนแรงของการบาดเจ็บหรือการเจ็บป่วย
- เพื่อบรรเทาความเจ็บปวดทรมาน และช่วยให้กลับสู่สภาพเดิมโดยเร็ว
- เพื่อป้องกันความพิการที่อาจเกิดขึ้นตามมาภายหลัง

ผู้ทำหน้าที่ปฐมพยาบาลมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บหรือผู้ป่วยฉุกเฉินเท่านั้น จะหมดหน้าที่เมื่อผู้บาดเจ็บปลอดภัยหรือได้รับการรักษาจากแพทย์หรือสถานพยาบาลแล้ว ขอบเขตหน้าที่ของผู้ปฐมพยาบาลมี 2 ประการสำคัญ คือ วิเคราะห์สาเหตุและความรุนแรงของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือได้ถูกต้อง และช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ

flood alarm level

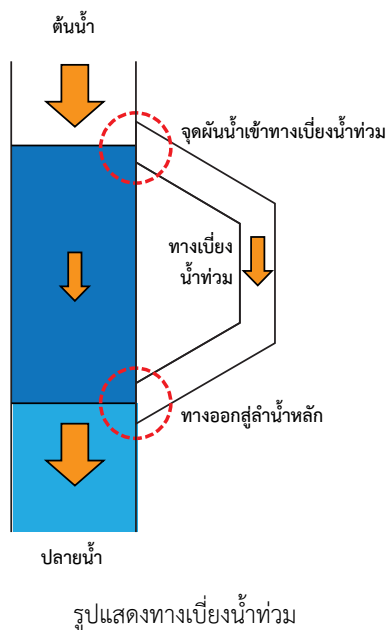
ระดับน้ำท่วมที่ต้องเตือนภัย

ระดับน้ำที่ใช้เป็นเกณฑ์ว่าต้องเริ่มดำเนินการส่งข้อมูลเตือนภัย เนื่องจากคาดว่าหากน้ำสูงเกินระดับนี้แล้วจะเป็นอันตราย

flood bypass channel

ทางเบี่ยงน้ำท่วม

ช่องทางที่สร้างขึ้นเพื่อเปลี่ยนทิศทางการไหลของน้ำจากบริเวณต้นน้ำไปยังพื้นที่ปลายน้ำ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันน้ำท่วม



flood control

การควบคุมน้ำท่วม

วิธีการที่ใช้ในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากน้ำท่วม เช่น

- การขุดลอกลำน้ำเดิมให้มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อเพิ่มความสามารถในการไหลของลำน้ำ ทำให้น้ำไหลผ่านลำน้ำได้มากขึ้นและรวดเร็วขึ้น
- การตัดคุ้งน้ำ เพื่อลดระยะทางและระยะเวลาในการไหลของน้ำ ทำให้น้ำไหลไปท้ายน้ำได้เร็วขึ้น
- การทำคันกั้นน้ำริมฝั่งลำน้ำเพื่อป้องกันน้ำไหลบ่าข้ามคันกั้นน้ำเข้าพื้นที่ชนบทแม่น้ำ
- การขุดลำน้ำสายใหม่เพิ่มขึ้นเพื่อช่วยแบ่งระบายน้ำส่วนที่ก่อให้เกิดอุทกภัยลงสู่พื้นที่ท้ายน้ำ
- การสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำไว้ เพื่อชะลอปริมาณน้ำต้นน้ำไม่ให้ไหลบ่าลงมาท้ายน้ำในระยะเวลาอันสั้น

วิธีดังกล่าวเป็นการป้องกันสำหรับพื้นที่ผืนใหญ่ ๆ ส่วนการป้องกันพื้นที่ผืนเล็ก ๆ อาจทำได้โดยการทำคันล้อมรอบพื้นที่บริเวณนั้น และสูบน้ำจำนวนที่เกินความต้องการออกไป เป็นต้น

flood forecasting

การพยากรณ์น้ำท่วม

กระบวนการหรือเทคนิคในการคาดการณ์ปริมาณการไหลของน้ำ ระดับของน้ำ และระยะเวลาการเกิดน้ำท่วม โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ทางด้านอุตุนิยมวิทยาและอุทกวิทยา

flood plain

ที่ราบน้ำท่วมถึง

พื้นที่ที่ตลิ่งแม่น้ำ หรือพื้นที่บริเวณรอบข้างริมตลิ่งแม่น้ำที่ถูกน้ำท่วมเป็นประจำ โดยจะเกิดน้ำท่วมเมื่อมีปริมาณน้ำในแม่น้ำมากกว่าความจุของแม่น้ำ ซึ่งจะทำให้แม่น้ำในลำน้ำไหลล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่รอบข้าง

flood plain zoning

การวางแผนการใช้ที่ดินในเขตที่ราบน้ำท่วมถึง

การกำหนดการใช้ที่ดินในเขตที่ราบน้ำท่วมถึงเพื่อป้องกันความเสียหายจากน้ำท่วมที่อาจเกิดในบริเวณนั้นเป็นครั้งคราว มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดที่ตั้งและบริเวณที่อาจได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมในขนาดและความถี่ต่าง ๆ และเพื่อพัฒนาพื้นที่นั้นในรูปแบบที่ช่วยลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด

flood proofing

การกันน้ำท่วม

การผสมผสานการใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้างในการเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงโครงสร้างเพื่อลดหรือขจัดความเสียหายจากน้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้นกับ อสังหาริมทรัพย์ สิ่งอำนวยความสะดวก และระบบสาธารณูปโภค ทั้งกับตัว โครงสร้างสิ่งก่อสร้างเอง และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ภายใน

เทคนิคที่ใช้ในการกันน้ำมีทั้งการกันน้ำแบบแห้ง (dry flood-proofing) คือ การใช้หลักการปิดผนึกอาคารเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำไหลเข้าในอาคาร โดยใช้การเคลือบสารกันน้ำ ประตูกันน้ำ แนวคันกันน้ำรอบบ้าน (ถุงทราย หรือ ผ้าพลาสติก) ซึ่งเหมาะกับระดับน้ำท่วมที่ไม่ลึกมากและความเร็วของการไหลไม่มาก และระบบกันน้ำแบบเปียก (wet flood-proofing) คือ การยอมให้พื้นที่ด้านล่างของ

อาคารมีน้ำเข้าหรือมีน้ำผ่านได้ เช่น การยกพื้นอาคารให้มิดีถุนสูง แต่จะใช้วัสดุที่ไม่เสียหายจากน้ำท่วมในพื้นที่ด้านล่าง เป็นการลดแรงจากน้ำที่ไหลกระทบอาคาร ซึ่งในระบบนี้จะต้องย้ายวัสดุหรือสิ่งของให้สูงเหนือระดับน้ำที่จะท่วมได้

flood risk management

การบริหารจัดการความเสี่ยงจากอุทกภัย

กระบวนการอย่างเป็นระบบของการใช้คำสั่งทางการบริหารองค์กร และทักษะความสามารถเชิงปฏิบัติการเพื่อดำเนินยุทธศาสตร์ นโยบาย มาตรการ หรือ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยง ลด หรือ ถ่ายโอนความเป็นไปได้ในการเกิดน้ำท่วม รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพในการจัดการปัญหาเพื่อเตรียมพร้อมรับผลกระทบทางลบของภัยน้ำท่วม คำนี้เป็นการขยายความของคำว่าบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยให้ความสำคัญกับอุทกภัยเป็นสำคัญ

การบริหารจัดการความเสี่ยงจากน้ำท่วมแบบองค์รวม (integrated flood risk management) คำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความเชื่อมโยงอย่างเป็นพลวัตระหว่างเขตพื้นที่ เพื่อคำนึงถึงผลกระทบองค์รวมที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดการความเสี่ยงในพื้นที่หนึ่งสู่พื้นที่ข้างเคียง เช่น การปล่อยน้ำจากพื้นที่ต้นน้ำในปริมาณมากอาจทำให้พื้นที่ท้ายน้ำเกิดน้ำท่วม
2. ความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้มีการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการน้ำ รวมถึงการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานข้ามเขตการปกครอง
3. ความเชื่อมโยงระหว่างผู้ปฏิบัติงานและประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้มีการคำนึงถึงสถานการณ์และความต้องการของชุมชนผู้มีความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม รวมทั้งการให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วม

ร่วมในการประเมินความเสี่ยงและวางแผนนโยบายต่าง ๆ ในการจัดการ ความเสี่ยงจากน้ำท่วมในเขตพื้นที่ของตนเอง

4. การผสมผสานระหว่างการดำเนินนโยบายทั้งเชิงโครงสร้างและไม่เชิงโครงสร้างอย่างสมดุลเพื่อการบริหารจัดการความเสี่ยงจากน้ำท่วม เช่น การใช้โครงสร้างทางวิศวกรรมในการสร้างกำแพงกันน้ำ ผสมผสาน กับการฝึกอบรมให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตร่วมกับน้ำได้

floodway

ทางน้ำผ่าน, ทางระบายน้ำท่วม

แม่น้ำ ร่องน้ำตามธรรมชาติ หรือพื้นที่ข้างเคียงลำน้ำที่เป็นเส้นทางไหลผ่านของ น้ำจากอุทกภัย โดยมากเป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมสามารถไหลผ่านออกได้เพื่อช่วย ระบายน้ำและลดระดับอุทกภัย

ในบางครั้งมีการกำหนดเขตพื้นที่ให้เป็นทางระบายน้ำท่วมโดยเฉพาะ ซึ่งใน บริเวณนี้ไม่ควรก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างใด ๆ นอกจากที่จำเป็น เนื่องจากทางระบาย น้ำท่วมเป็นทางผ่านของน้ำที่อาจมีความเชี่ยวกราก จึงอาจสร้างความเสียหายให้ กับสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่ได้

food security

ความมั่นคงทางอาหาร

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยและมีคุณค่า ทางโภชนาการในปริมาณที่เพียงพอสำหรับการเจริญเติบโตตามปกติ การพัฒนา และการใช้ชีวิตอย่างกระตือรือร้นและมีสุขภาพดี ความไม่มั่นคงทางอาหารอาจมี สาเหตุมาจากการหาอาหารไม่ได้ กำลังซื้อที่ไม่เพียงพอ การแบ่งปันส่วนที่ไม่ เหมาะสม หรือการใช้อาหารไม่เพียงพอในระดับครัวเรือน

foreshock

แผ่นดินไหวหน้า, พอร์ซ็อก

แผ่นดินไหวที่เกิดขึ้นมาก่อนเกิดแผ่นดินไหวหลัก แต่มีขนาดเล็กกว่า โดยอาจมีช่องทางน้อยเป็นวินาทีหรือมากเป็นสัปดาห์ โดยมีจุดกำเนิดอยู่ใกล้ ๆ กับหรือตรงกับจุดที่เกิดแผ่นดินไหวหลัก

ดู mainshock และ aftershock ประกอบ

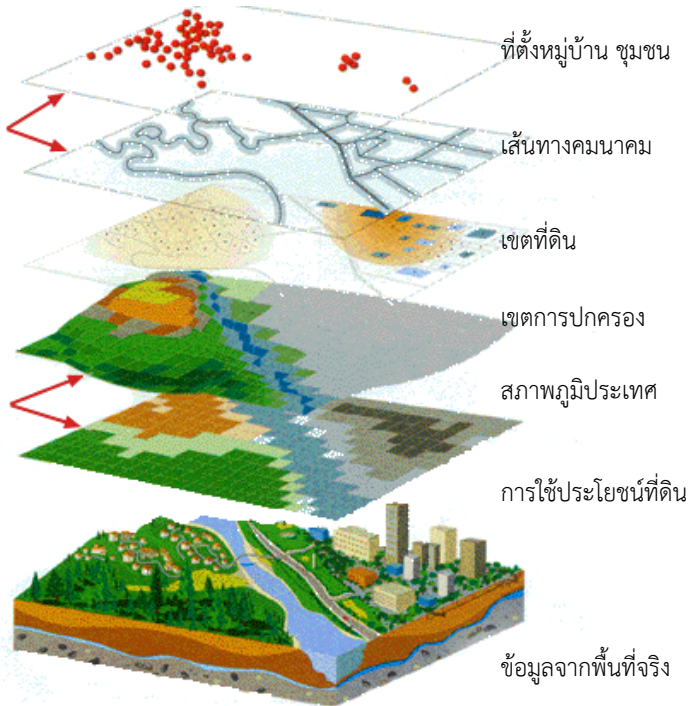
.....



Geographic Information System (GIS)

ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์, จีไอเอส

ระบบข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงกับค่าพิกัดภูมิศาสตร์และรายละเอียดของวัตถุบนพื้นโลก โดยใช้คอมพิวเตอร์ที่ประกอบด้วยฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์เพื่อการนำเข้า จัดเก็บ ปรับแก้ แปลง วิเคราะห์ข้อมูล และแสดงผลลัพธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผนที่ ภาพ 3 มิติ สถิติตารางข้อมูล เพื่อช่วยในการวางแผนและตัดสินใจของผู้ใช้ให้มีความถูกต้องแม่นยำ



รูปแสดงโครงสร้างการแสดงผลจากระบบจีไอเอส
(ที่มา: ศูนย์วิจัยภูมิสารสนเทศเพื่อประเทศไทย)

global dimming

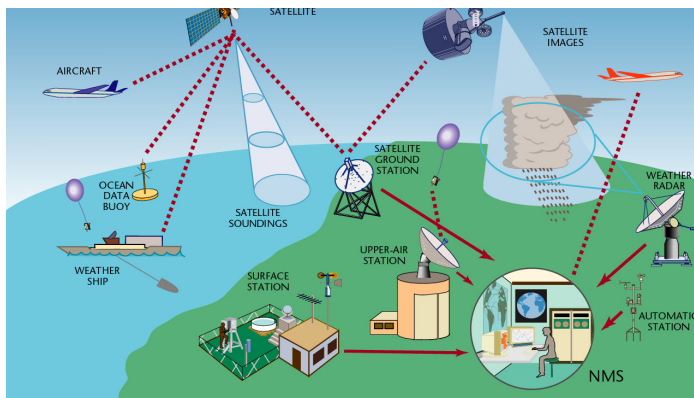
ภาวะโลกสลัว

ภาวะที่ระดับการส่องรังสีของดวงอาทิตย์บนพื้นผิวโลกค่อย ๆ ลดลง เนื่องจากมีปริมาณอนุภาคของแข็งและของเหลวที่ลอยอยู่ในอากาศ เช่น ฝุ่นละอองซัลเฟต เพิ่มขึ้น ภาวะโลกสลัวรบกวนวงจรอุทกวิทยา อาจทำให้เกิดภัยแล้งในบางพื้นที่ และทำให้โลกหนาวเย็นลง

global observing system (GOS)

ระบบการตรวจอากาศโลก

ระบบที่อาศัยวิธีการและอุปกรณ์ที่เชื่อมโยงกันเพื่อการสังเกตการณ์ทางอุตุนิยมวิทยาและสภาพแวดล้อมในระดับโลกร่วมกับโครงการขององค์การอุตุนิยมวิทยาโลกทั้งหมด ประกอบด้วยเครื่องมือสังเกตการณ์บนบก ในน้ำ ในอากาศ และในอวกาศ ซึ่งประเทศสมาชิกขององค์การอุตุนิยมวิทยาโลกเป็นเจ้าของและเป็นผู้ใช้งานเครื่องมือเหล่านี้ แต่ละประเทศต่างมีหน้าที่รับผิดชอบในแผนงานระดับนานาชาติเพื่อให้ทุกประเทศจะได้ประโยชน์จากการปฏิบัติการณ์ร่วมกัน



รูปแสดงระบบการตรวจอากาศโลก
(ที่มา: องค์การอุตุนิยมวิทยาโลก)

global surface temperature

อุณหภูมิพื้นผิวโลก

ผลที่ได้จากการวัดอุณหภูมิบนบกและในน้ำทั่วโลกเพื่อดูว่าอุณหภูมิเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาอย่างไร และมีความแตกต่างของอุณหภูมิในแต่ละพื้นที่อย่างไร

global warming

ภาวะโลกร้อน

การเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปของอุณหภูมิพื้นผิวโลก (global surface temperature) ตามที่สังเกตได้ หรือตามที่มีการคาดการณ์ โดยเป็นผลลัพธ์อย่างหนึ่งของแรงปล่อยรังสีที่มีสาเหตุมาจากการปล่อยก๊าซที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์

greenhouse effect

ปรากฏการณ์เรือนกระจก

กระบวนการที่การดูดซับรังสีอินฟราเรดโดยชั้นบรรยากาศทำให้โลกอุ่นขึ้น เกิดจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยธรรมชาติ หรือจากกิจกรรมของมนุษย์

greenhouse gas (GHG)

ก๊าซเรือนกระจก

กลุ่มของก๊าซในชั้นบรรยากาศ เช่น ไอน้ำ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ไนตรัสออกไซด์ ก๊าซมีเทน และก๊าซโอโซน ทั้งที่เกิดโดยธรรมชาติและจากกิจกรรมของมนุษย์ ซึ่งดูดซับและปล่อยรังสีอินฟราเรดที่แผ่ออกมาจาก พื้นผิวโลก ชั้นบรรยากาศ และเมฆ ทำให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก (greenhouse effect)

gross fixed capital formation (GFCF)

การสะสมทุนถาวร

มูลค่ารวมของการลงทุนโดยภาครัฐและเอกชนในปีใดปีหนึ่ง ใช้เพื่อเทียบเคียงสัดส่วนความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ เช่น

$$\text{ความสูญเสียเฉลี่ยรายปี (average annual loss: AAL)} = \frac{\text{ความสูญเสียทั้งหมด (loss)}}{\text{การสะสมทุนถาวร (GFCF)}}$$

ground motion

การสั่นสะเทือนของพื้นดิน

การที่พื้นดินสั่นสะเทือนเนื่องจากการเกิดแผ่นดินไหว ดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิด และอื่น ๆ

groundwater level

ระดับน้ำใต้ดิน

ระดับน้ำในชั้นดินหรือชั้นหินอุ้มน้ำที่แสดงขอบเขตของระดับน้ำใต้ดิน แสดงค่าเป็นความสูงจากระดับอ้างอิง เช่น ระดับน้ำทะเล หรือแสดงค่าเป็นความลึกจากพื้นผิว



hazard

ภัย

เหตุการณ์ที่เกิดจากธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์ที่อาจนำมาซึ่งความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน ตลอดจนทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สามารถจำแนกประเภทของภัยได้หลายแบบ ดังนี้

1. แบ่งโดยลักษณะของภัย ได้แก่
 - 1.1. ภัยธรรมชาติ เช่น ภัยทางธรณีวิทยา ภัยทางอุทกวิทยา-อุตุนิยมวิทยา
 - 1.2. ภัยที่เกิดจากมนุษย์ เช่น ภัยทางเคมี ภัยทางเทคโนโลยี
2. แบ่งโดยการเกิด ได้แก่
 - 2.1. ภัยหลัก (primary hazard) ภัยที่เป็นปรากฏการณ์ของเหตุภัยพิบัติโดยตรง เช่น แผ่นดินไหวทำให้เกิดการสั่นสะเทือนของพื้นดิน
 - 2.2. ภัยรอง (secondary hazard) ภัยที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากภัยหลัก เช่น อาคารถล่ม ไฟไหม้ เกิดคลื่นสึนามิ การคมนาคมหยุดชะงักเป็นผลมาจากแผ่นดินไหว
 - 2.3. ภัยประจำถิ่น (localized hazard) ภัยขนาดเล็กที่มักเกิดในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เช่น น้ำท่วมฉับพลัน พายุ ไฟไหม้

hazard classification

การจำแนกประเภทภัย

การจัดกลุ่มความอันตรายที่อาจเกิดขึ้นตามคุณลักษณะเฉพาะที่กำหนดไว้ โดยมากพบการจำแนกประเภทภัยที่เกี่ยวกับสารเคมี โดยองค์การสหประชาชาติได้มีการพัฒนาการจำแนกประเภทและการติดฉลากสารเคมีที่เป็นระบบเดียวกันทั่วโลก (Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals: GHS) เพื่อสร้างมาตรฐานที่เหมือนกันและสามารถใช้ร่วมกันในการ

จำแนกประเภทสารเคมี โดยคำนึงถึงอันตรายด้านกายภาพ ด้านสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดให้มีการสื่อสารความเป็นอันตราย คือการติดฉลากบนภาชนะบรรจุและเอกสารข้อมูลความปลอดภัย (Safety Data Sheet: SDS) เพื่อสื่อสารความเป็นอันตรายให้กับผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่ง ผู้ปฏิบัติการเผชิญเหตุฉุกเฉิน และผู้บริโภคทั่วไป เนื่องจากการจัดการกับวัตถุเคมีแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน การรับรู้ประเภทของวัตถุเคมีจะทำให้เลือกแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้องและเหมาะสมต่อชนิดของอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงวิธีการรักษาชีวิตและการจัดการที่ถูกวิธีหากเกิดอุบัติเหตุขึ้นจากวัตถุนั้น

ประเทศไทยได้นำระบบ GHS มาประยุกต์ใช้ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2335 โดยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบควบคุมสารเคมีที่ใช้ในทางอุตสาหกรรมคือ กรมโรงงานอุตสาหกรรม สารเคมีที่ใช้ในทางการเกษตร คือ กรมวิชาการเกษตร และสารเคมีที่ใช้ในบ้านเรือน คือ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

hazard map

แผนที่การเกิดภัย

แผนที่แสดงพื้นที่ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภัย เช่น อุทกภัย คลื่นสึนามิ ภูเขาไฟระเบิด เป็นผลของการประเมินความเป็นไปได้ ความถี่ของการเกิดภัย ตลอดจนความรุนแรงของภัยนั้น ๆ

ดู risk map ประกอบ

hazard profile

ข้อมูลประวัติการเกิดภัย

การบรรยายลักษณะทางกายภาพของภัยชนิดใดชนิดหนึ่งโดยมีรายละเอียดที่ช่วยจัดจำแนกภัยนั้น ๆ เช่น ขนาด (magnitude) ระยะเวลาการเกิดภัย ความถี่ ความน่าจะเป็นในการเกิด ขนาดพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

ในแต่ละพื้นที่ควรมีการรวบรวมและวิเคราะห์ประวัติด้านการเกิดภัยของพื้นที่เพื่อใช้ในการวางแผนจัดการความเสี่ยงที่อาจมีขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

hazard prone area

พื้นที่มีแนวโน้มประสบภัย

พื้นที่ที่มีโอกาสประสบกับภัยต่าง ๆ เช่น พายุหมุน ความแห้งแล้ง น้ำท่วม แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ดินถล่ม เป็นประจำบ่อยครั้ง หรืออาจมีความรุนแรงมาก

ดู area at risk ประกอบ

hazardous material

วัตถุอันตราย

วัตถุที่มีคุณสมบัติทางกายภาพและทางเคมีเฉพาะ เช่น สารระเบิดได้ ก๊าซของเหลวไวไฟ ของแข็งไวไฟ สารออกซิไดซ์ สารพิษและสารติดเชื้อ วัสดุแก๊มมันตรังสี สารกัดกร่อน วัสดุอันตรายเบ็ดเตล็ด

hotspot

พื้นที่วิกฤต, ฮอตสปอต

1. (ภัยพิบัติ) จุดหรือบริเวณซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงกว่าบริเวณโดยรอบหรือมีความแตกต่างจากธรรมดา
2. (ธรณีวิทยา) บริเวณพื้นผิวโลกที่ประสบเหตุการณ์ภูเขาไฟระเบิดหรือภูเขาไฟประทุมาเป็นระยะเวลานาน และยังหมายถึงพื้นที่หรือบริเวณที่มีความร้อนสูงผิดปกติซึ่งสัมพันธ์กับการเกิดภูเขาไฟ
3. (ชีววิทยา) พื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญ

human security

ความมั่นคงของมนุษย์

การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิความปลอดภัย ได้รับการตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ประสบปัญหาความยากจน ไม่สิ้นหวัง และมีความสุข ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งอาจถือได้ว่า ความมั่นคงของมนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดสวัสดิการสังคมนั่นเอง

ความมั่นคงของมนุษย์ตามคำจำกัดความของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบไปด้วย

- ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการมีงานทำและรายได้
- ความมั่นคงของมนุษย์ด้านครอบครัว
- ความมั่นคงของมนุษย์ด้านสุขภาพอนามัย
- ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา
- ความมั่นคงของมนุษย์ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ส่วนบุคคล)

- ความมั่นคงของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม
- ความมั่นคงของมนุษย์ด้านสิทธิและความเป็นธรรม
- ความมั่นคงของมนุษย์ด้านสังคม-วัฒนธรรม
- ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการสนับสนุนทางสังคม
- ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการเมือง-ธรรมาภิบาล

humanitarian assistance

การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม

การสนับสนุนทางการเงิน ทรัพยากร และการปฏิบัติงานซึ่งมีเป้าหมายเพื่อช่วยชีวิตและบรรเทาความทุกข์ร้อนเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินขึ้น รวมทั้งบรรเทาหรือลดผลกระทบของภัยพิบัติซึ่งเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์ หรือในช่วงเวลาที่เกิดภัยอื่น ๆ เช่น โรคระบาด การขาดแคลนอาหาร ซึ่งจะเกิดอันตรายคุกคามชีวิต สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวง หรือก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สิน เป็นการเสริมหรือเพิ่มเติมนอกเหนือจากความช่วยเหลือภายในประเทศ ต้องมีการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการด้านมนุษยธรรม (humanity) ความเป็นกลาง (neutrality) ปราศจากอคติ (impartiality) และเป็นอิสระ (independence)

Hyogo Framework for Action (HFA)

กรอบการดำเนินงานเฮียวโกะ, เอชเอฟเอ

ขอบเขตและแนวทางในการลดภัยพิบัติซึ่งรับรองโดยรัฐบาลของประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติจำนวน 168 ประเทศ มีระยะดำเนินการระหว่าง พ.ศ. 2548 – 2558 เป็นเวลา 10 ปี เพื่อลดความสูญเสียอันเกิดจากภัยพิบัติให้ได้มากที่สุดภายในปี 2558 โดยประเทศต่าง ๆ ได้ตกลงร่วมกันที่จะสร้างกลไกอย่างมีระบบเพื่อให้เกิด (1) การบูรณาการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติให้อยู่ในนโยบายและแผนพัฒนาที่ยั่งยืน (2) การพัฒนาและสร้างเสริมองค์กร กลไก และ

ศักยภาพในการรับรู้ ปรับตัว และฟื้นคืนกลับจากภัย (resilience) และ (3) การผสมผสานแนวทางการลดความเสี่ยงอย่างเป็นระบบกับการปฏิบัติงานด้านการเตรียมความพร้อม การเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉิน และการฟื้นฟู โดยมีลำดับความสำคัญของการปฏิบัติการ (priorities for action) ทั้งหมด 5 ประการ ดังนี้

1. จัดให้การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นประเด็นที่มีความสำคัญระดับชาติและระดับท้องถิ่นโดยมีพื้นฐานนโยบายที่เข้มแข็งรองรับเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ
2. ตรวจสอบ ประเมิน และติดตามความเสี่ยงจากภัยพิบัติและปรับปรุงระบบแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า
3. ใช้ความรู้ นวัตกรรม และการศึกษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยและความสามารถในการรับรู้ ปรับตัว และฟื้นคืนกลับจากภัย (resilience) ในทุกระดับ
4. ลดปัจจัยที่มาของความเสี่ยง เช่น การก่อสร้างที่ได้มาตรฐานเพื่อป้องกันโครงสร้างสำคัญ การกำจัดความยากจน การส่งเสริมด้านการศึกษา
5. สร้างความเข้มแข็งให้การเตรียมความพร้อมด้านภัยพิบัติเพื่อการเผชิญเหตุอย่างมีประสิทธิภาพในทุกระดับ

hypocenter

ศูนย์เกิดแผ่นดินไหว

จุดเริ่มต้นพื้นดินบนระนาบรอยเลื่อนของการกระจายพลังงานของคลื่นแผ่นดินไหวออกไปทุกทิศทุกทางผ่านตัวกลางชั้นหิน/ดิน

บางครั้งเรียกว่า seismic focus

ดู epicenter ประกอบ



impact

ผลกระทบ

ผลที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นกับประชาชน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จากการเกิดเหตุการณ์ใด ๆ

ในทางการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ มักกล่าวถึงผลกระทบเชิงลบ (adverse impact) ที่อาจเกิดขึ้นจากภัยพิบัติ ซึ่งภัยแต่ละภัยสร้างผลกระทบที่แตกต่างกัน เช่น แผ่นดินไหวอาจสร้างผลกระทบเชิงลบในวงกว้างได้อย่างรุนแรงและฉับพลัน ในขณะที่น้ำล้นตลิ่งอาจสร้างผลกระทบที่ละเล็กละน้อยเป็นระยะเวลานาน

Incident Command System (ICS)

ระบบบัญชาการเหตุการณ์, ไอซีเอส

แนวทางในการบริหารจัดการเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภัยทุกประเภทอย่างมีมาตรฐานในพื้นที่เกิดเหตุ ตั้งแต่เหตุฉุกเฉินขนาดเล็กไปจนถึงเหตุฉุกเฉินที่มีความซับซ้อน โดยผู้ปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการร่วมกันได้ภายใต้การบัญชาการแบบรวมศูนย์ (unified command) มีคุณสมบัติคือ

- รวมสาธารณูปโภค เครื่องมือ บุคลากร แนวทางการปฏิบัติ และการสื่อสาร ให้สามารถดำเนินการภายใต้โครงสร้างหน่วยงานเดียวกัน
- ช่วยให้แต่ละหน่วยงานและพื้นที่ที่ทำหน้าที่อยู่มีการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน
- ช่วยสร้างกระบวนการวางแผนและการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการใช้ร่วมกัน

ระบบบัญชาการเหตุการณ์ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนแตกต่างกัน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกสาขาวิชา และกับหน่วยงานปกครองทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ จังหวัด และท้องถิ่น รวมถึงองค์กรอิสระและภาคเอกชน โดยปกติมีการจัดโครงสร้างระบบเพื่อการทำงานใน 5 สายงานหลัก คือ ส่วนบัญชาการ (command) ส่วนปฏิบัติการ (operation) ส่วนแผนงาน (planning) ส่วนสนับสนุนกำลังบำรุงหรือโลจิสติกส์(logistics) และส่วนการเงิน/การบริหารจัดการ (finance/administration) ซึ่งมีความยืดหยุ่นในการปรับลดหรือขยายส่วนงานที่อาจจำเป็นหรือไม่จำเป็นต้องใช้งาน ขึ้นอยู่กับลักษณะของเหตุการณ์นั้น ๆ และในบางกรณีอาจมีการเพิ่มส่วนงานชั่วคราว/ภารกิจการสืบสวน

injury

การบาดเจ็บ

ภาวะบาดเจ็บที่เกิดจากอุบัติเหตุหรือเหตุการณ์อื่น ๆ มักใช้กับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับร่างกายหรือระบบการทำงานของร่างกายซึ่งเกิดจากแรงกระทำจากภายนอก ในบางครั้งอาจหมายถึงความเสียหายด้านจิตใจ (trauma)

institutional and legislative system

ระบบสถาบันและกฎหมาย

ระบบของโครงสร้างองค์กร กลไกและกระบวนการ กลยุทธ์ นโยบาย กฎหมาย และระเบียบ ทรัพยากร และแนวทางปฏิบัติ ในทุกระดับของการบริหารที่ควบคุมวิธีการที่ประเทศหนึ่ง ๆ จะบริหารจัดการภัยพิบัติและความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนต่างเป็นส่วนสำคัญของระบบสถาบัน และกฎหมายในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยอาจมีความสัมพันธ์กันแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

intensity

1. (อุตุนิยมวิทยา) ความหนักเบาของฝน:

1.1 อัตราที่ฝนตกลงมาถึงพื้นโลก โดยพิจารณาจากปริมาณของฝนต่อ

1 หน่วยเวลา เช่น มิลลิเมตรต่อชั่วโมง หรือมิลลิเมตรต่อ 24 ชั่วโมง

1.2 ความหมายดั้งเดิม คือ อัตราเฉลี่ยปริมาณฝนต่อช่วงเวลาที่กำหนดในสถานีนั้น เช่น อัตราเฉลี่ยของปริมาณฝนต่อช่วงเวลา 1 ชั่วโมงของสถานีใดสถานีหนึ่ง จะคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราเฉลี่ยฯ ต่อชั่วโมง} = \frac{\text{ปริมาณฝนรวมในช่วง 24 ชั่วโมง}}{\text{จำนวนชั่วโมงที่มีฝนตกในวันนั้น}}$$

2. (ธรณีวิทยา) ความรุนแรงของแผ่นดินไหว:

ผลกระทบของแผ่นดินไหวที่มีต่อความรู้สึกของคน ความเสียหายของอาคารและสิ่งก่อสร้าง และความเสียหายต่อสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ ความรุนแรงจะมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ โดยขึ้นอยู่กับระยะทางว่าห่างไกลจากตำแหน่งจุดเหนือศูนย์เกิดแผ่นดินไหวมากน้อยเพียงใด และขึ้นอยู่กับสภาพธรณีวิทยาของพื้นที่นั้น ๆ

มาตราวัดความรุนแรงของแผ่นดินไหวกำหนดได้จากความรู้สึกของอาการตอบสนองของผู้คน การสั่นไหวของอาคาร การเคลื่อนที่ของเครื่องเรือนเครื่องใช้ในบ้าน ความเสียหายของสิ่งปลูกสร้างในระดับความเสียหายน้อยถึงเสียหายมาก ดินบนภูเขาถล่ม หรือเกิดรอยแยกของพื้นดิน จนถึงขั้นที่สรรพสิ่งทุกอย่างพังพินาศ ในกรณีของประเทศไทยใช้มาตราเมอร์คัลลีดัดแปร (Modified Mercalli Scale) สำหรับเปรียบเทียบความรุนแรงทั้งหมด 12 อันดับ เรียงลำดับความรุนแรงแผ่นดินไหวจากน้อยไปมาก

มาตราเมร์กัลลิตัดแปร	
ความรุนแรง	ลักษณะความรุนแรงโดยเปรียบเทียบ
I	เป็นระดับที่อ่อนมาก ตรวจวัดได้โดยเครื่องมือ
II	พอรู้สึกได้สำหรับผู้ที่อยู่หนึ่ง ๆ ในอาคารสูง ๆ
III	พอรู้สึกได้สำหรับผู้อยู่ในบ้าน เหมือนรถบรรทุกคันเล็กวิ่งผ่าน
IV	ผู้อยู่ในบ้านรู้สึกว่ของในบ้านสั่นไหว เหมือนรถบรรทุกคันใหญ่วิ่งผ่าน
V	รู้สึกเกือบทุกคน ของในบ้านเริ่มแกว่งไกว
VI	รู้สึกได้กับทุกคน เริ่มเดินลำบาก ของหนักในบ้านเริ่มแกว่งไหว
VII	เริ่มยืนได้ลำบาก สิ่งก่อสร้างเริ่มปรากฏความเสียหาย
VIII	อาคารธรรมดาเสียหายค่อนข้างมาก
IX	สิ่งก่อสร้างที่ออกแบบไว้อย่างดีตามหลักวิศวกรรมเสียหายปานกลาง
X	อาคารพังทลาย เสียหายมาก รางรถไฟบิดงอ
XI	อาคารสิ่งก่อสร้างพังทลายเกือบทั้งหมด ผิวโลกบิดนูนและเลื่อนเป็นคลื่นบนพื้นดินอ่อน
XII	ทำลายหมดทุกอย่าง มองเห็นเป็นคลื่นบนแผ่นดิน

ดู magnitude ประกอบ

internally displaced person (IDP)

ผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ, ไอดีพี

กลุ่มคนที่ถูกบังคับให้ละทิ้งหรือจำเป็นต้องละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดเพื่อหลีกเลี่ยงผลจากความขัดแย้งทางสงคราม สถานการณ์ที่โหดร้าย การละเมิดสิทธิมนุษยชน

หรือภัยพิบัติทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยยังอยู่ภายในประเทศของตนเองและไม่ได้ข้ามเขตแดนไปยังอีกประเทศหนึ่ง

ดู refugee ประกอบ

inundation

น้ำเอ่อท่วม

น้ำท่วมที่เกิดจากระดับน้ำที่สูงขึ้นและแผ่เข้าปกคลุมพื้นที่ที่ตามปกติจะไม่มีน้ำขังอยู่

iso-

ไอโซ-

คำนำหน้าคำนามอื่นใช้แสดงระดับความเท่ากันหรือเสมอกัน ตัวอย่างเช่น

1. isobar เส้นความกดเท่า, ไอโซบาร์ หมายถึง เส้นที่เชื่อมจุดต่าง ๆ ที่มีความกดอากาศที่ระดับผิวพื้นเท่ากัน
2. isomer ไอโซเมอร์ หมายถึง เส้นบนแผนที่ซึ่งเชื่อมต่อจุดที่มีค่าเท่ากัน เป็นร้อยละของปริมาณฝนที่วัดได้ในเดือนหรือในฤดูกาลที่กำหนด
3. isoneph เส้นปริมาณเมฆเท่า, ไอโซเนฟ หมายถึง เส้นที่เชื่อมจุดต่าง ๆ ในแผนที่ที่มีปริมาณเมฆปกคลุมท้องฟ้าโดยเฉลี่ยเท่ากันในช่วงเวลาที่กำหนด
4. isotherm เส้นอุณหภูมิเท่า, ไอโซเทิร์ม หมายถึง เส้นที่เชื่อมจุดต่าง ๆ บนพื้นโลกที่มีอุณหภูมิเท่ากัน



landfall

การขึ้นฝั่ง (ของพายุ)

การที่ศูนย์กลางของพายุเคลื่อนเข้าสู่ฝั่งหลังจากผ่านทะเลหรือมหาสมุทร

.....

lead time

ช่วงระยะเวลาก่อนเกิดเหตุ

ระยะเวลาตั้งแต่รับรู้ว่าจะเกิดภัยพิบัติจนถึงช่วงเวลาที่ภัยพิบัติเกิดขึ้นจริง เป็นระยะเวลาที่สำคัญในการเตรียมตัวขั้นสุดท้ายเพื่ออพยพหรือรับมือกับเหตุการณ์ภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น

ภัยแต่ละประเภทมีช่วงระยะเวลาก่อนเกิดเหตุที่แตกต่างกัน เช่น ช่วงระยะเวลาก่อนพายุไซโคลนขึ้นฝั่งอาจกินเวลา 2-3 วัน ทำให้มีเวลาเพียงพอในการเตรียมอุปกรณ์ยังชีพ หรือ อพยพย้ายถิ่นฐานชั่วคราว ในขณะที่ ช่วงระยะเวลาก่อนเกิดแผ่นดินไหวอาจมีเพียงไม่กี่วินาที

.....

lifeline

ระบบเพื่อการยังชีพ

ระบบและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีความสำคัญหรือจำเป็นต่อการดำรงชีพ และสมควรได้รับการพิจารณาให้มีความสำคัญเป็นลำดับต้นในการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายจากภัยพิบัติ และได้รับการฟื้นฟูเมื่อเกิดภัยพิบัติ เช่น ระบบประปา ระบบไฟฟ้า ระบบก๊าซ และโครงข่ายทางคมนาคม

.....

likelihood

ความเป็นไปได้

โอกาสในการเกิดเหตุการณ์หรือผลลัพธ์ที่สามารถคาดคะเนได้จากความน่าจะเป็น พบมากเมื่อกล่าวถึงบริบทของความเสียง

.....

livelihood

การดำรงชีพ

วิธีการในการดำรงชีวิต หมายถึงศักยภาพของผู้คน สินทรัพย์ ทรัพย์สิน รายได้ และกิจกรรมที่จำเป็นต่อการได้มาซึ่งสิ่งจำเป็นในการยังชีพ

การดำรงชีพที่มีความยั่งยืนจะช่วยให้คนสามารถรับมือและฟื้นตัวจากความ ตระหนกและความเครียดจากเหตุการณ์เช่นภัยพิบัติทางธรรมชาติและความ ผันผวนทางเศรษฐกิจหรือสังคมได้ และจะช่วยให้ผู้คนทั้งในปัจจุบันและคนรุ่น หลังมีความอยู่ดีมีสุขได้โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหรือฐาน ทรัพยากร

.....

loss

ความสูญเสีย

ความเปลี่ยนแปลงของการหมุนเวียนสินค้าและบริการ รวมถึงสภาพทาง เศรษฐกิจซึ่งเป็นผลจากภัยพิบัติ ความเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงระยะเวลา ที่เกิดภัยพิบัติ จวบจนกระทั่งมีการซ่อมแซมหรือสร้างใหม่ของทรัพย์สินที่เสียหาย และมีการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์ ในบางกรณีอาจใช้เวลาหลายปี

ความสูญเสียแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความสูญเสียทางตรง และความสูญเสียทางอ้อม

1. ความสูญเสียทางตรง เช่น การล่มสลายของภาคการผลิต (การเกษตร การปศุสัตว์ การประมง อุตสาหกรรมและการค้า) ผลผลิตที่ไม่สามารถเกิดขึ้นและขายได้ และ การลดลงของรายได้จากการที่ทรัพย์สินในการประกอบอาชีพถูกทำลาย
2. ความสูญเสียทางอ้อม เช่น มูลค่าต้นทุนและค่าดำเนินงานที่สูงขึ้นใน ส่วนของการให้บริการ (การศึกษา การบริการสุขภาพ น้ำและสุขอนามัย การไฟฟ้า การขนส่งและการสื่อสาร) การเกิดรายจ่ายที่ไม่ได้คาดหมาย (ค่าใช้จ่ายในการให้การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม การรื้อถอน การขนย้าย ชากปรักหักพัง)

มูลค่าความสูญเสียจะถูกคิดคำนวณด้วยมูลค่าทางการเงินในปัจจุบัน (present value)

loss assessment

การประเมินความสูญเสีย

ดู Damage and Loss Assessment



macroeconomic effect/impact

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาค

ผลทางลบอันเกิดขึ้นจากภัยพิบัติต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม ทั้งต่อ รายได้ประชาชาติ การจ้างงาน การออม การบริโภค การลงทุน การส่งออก การนำเข้า ดุลการชำระเงิน และระดับราคาสินค้าทั่วไป ทั้งในภาคการผลิต ภาคการเงิน และอื่น ๆ ทำให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจได้ลดลง และมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดลง หมายรวมผลกระทบที่เกิดขึ้นจาก

1. ความสูญเสียทางตรง (direct loss) ที่เกิดขึ้นจากความเสียหายทั้งหมด หรือบางส่วนของทรัพย์สินและสินค้าคงคลังที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ความเสียหายต่ออุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ
2. ความสูญเสียทางอ้อม (indirect loss) จากการหยุดชะงักทางธุรกิจ และการดำเนินงานอันเป็นผลจากการสูญเสียทางตรง ทำให้มีรายได้และกำไรที่ลดลง และมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น
3. ผลกระทบในวงกว้าง (wider effect) ซึ่งเป็นผลกระทบลูกโซ่ เช่น การสูญเสียส่วนแบ่งทางการตลาด การสูญเสียลูกค้า การขาดแคลนแรงงาน การเสียความเชื่อมั่นทางธุรกิจ

magnitude

ขนาดแผ่นดินไหว, แมกนิจูด

ปริมาณพลังงานของคลื่นสั่นสะเทือนที่ถูกปลดปล่อยออกมา ณ ตำแหน่งศูนย์กลาง แผ่นดินไหว ขนาดแผ่นดินไหวแต่ละครั้งมีได้เพียงค่าเดียว ขึ้นอยู่กับความสูงของคลื่นแผ่นดินไหวที่บันทึกได้ด้วยเครื่องวัดแผ่นดินไหว มีหน่วยวัดหลายหน่วย ขึ้นอยู่กับวิธีการวัด

ดู intensity ประกอบ

mainshock

แผ่นดินไหวหลัก

แผ่นดินไหวขนาดใหญ่ที่สุดที่เกิดขึ้นต่อจากแผ่นดินไหวนำ (foreshock) และเกิดก่อนแผ่นดินไหวตาม (aftershock)

ดู aftershock และ foreshock ประกอบ

mainstreaming DRR

การบูรณาการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเข้าสู่ กระแสหลัก

กระบวนการสนับสนุนให้นานาประเทศให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยการทำให้การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นประเด็นกระแสหลัก ซึ่งจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางปฏิบัติและด้านนโยบาย ทำให้การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ และช่วยลดความเสียหายและความสูญเสียจากภัยพิบัติได้อย่างมีนัยสำคัญ

การนำประเด็นการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเข้าสู่กระแสหลัก เป็นกระบวนการธรรมาภิบาลอย่างหนึ่งที่ทำให้การลดความเสี่ยงเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน มีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองการพัฒนาด้านต่าง ๆ จากผลกระทบของภัยพิบัติ และเพื่อให้มั่นใจว่าการพัฒนาเหล่านั้นนอกจากจะช่วยลดระดับความเสี่ยงจากภัยพิบัติแล้ว ยังไม่สร้างความเสี่ยงเพิ่มเติมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

malnutrition

ทุพโภชนาการ

ภาวะที่ร่างกายได้รับสารอาหารไม่ถูกต้องทั้งปริมาณ ชนิด และคุณภาพ อาจได้รับสูงกว่าที่จำเป็น (overnutrition) ซึ่งอาจเกิดจากการบริโภคอาหารมากเกินไป หรือได้รับต่ำกว่าที่จำเป็น (undernutrition) เนื่องจากการบริโภคอาหารไม่เพียงพอ ความผิดปกติของระบบการดูดซึมอาหาร หรือการสูญเสียสารอาหารในจำนวนที่มากเกินไป หากไม่ได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายเพียงพอ หรือได้รับในปริมาณที่ไม่ได้สัดส่วนเป็นระยะเวลาดิตต่อกัน จะทำให้เกิดการเจ็บป่วย

mean sea level (MSL)

ระดับน้ำทะเลปานกลาง, ร.ท.ก.

ค่าเฉลี่ยของระดับน้ำทะเล ซึ่งคำนวณหาได้จากผลการตรวจระดับน้ำขึ้นและน้ำลงในที่ใดที่หนึ่งที่ได้บันทึกติดต่อกันไว้เป็นระยะเวลานาน เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการอ้างอิงถึงความสูงของพื้นที่ต่าง ๆ

ระดับน้ำทะเลปานกลางของแต่ละบริเวณทั่วโลกอาจมีความสูงไม่เท่ากัน สำหรับประเทศไทยใช้ระดับน้ำทะเลปานกลางที่เกาะหลัก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นมาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบระดับความสูงต่ำของดินหรือสิ่งก่อสร้างในงานสำรวจงานก่อสร้าง หรืองานทั่วไป

Medical Emergency Response Team (MERT)

ทีมปฏิบัติการฉุกเฉินทางการแพทย์ระดับตติยภูมิใน ภาวะภัยพิบัติ, ทีมแพทย์สนามฉุกเฉิน, ทีมเมิร์ท

ทีมสหสาขาวิชาชีพ ผู้ปฏิบัติหน้าที่เสมือนห้องฉุกเฉินเคลื่อนที่ในภาคสนามเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินหรือภัยพิบัติ โดยเน้นการดูแลรักษาฉุกเฉิน การลำเลียงส่งต่อ และการดูแลรักษาในระดับตติยภูมิ ประกอบด้วยแพทย์ (2) พยาบาล (4) เวชระกฐิพ (4-6) เกสักร (1) ช่าง (1) ผู้ช่วยเหลือ/โภชนากร (1) เจ้าหน้าที่สื่อสาร (1) และเจ้าหน้าที่บริหารหรือการเงิน (1) รวมจำนวน 17-20 คน

ทีม MERT มีคุณสมบัติเฉพาะด้าน 3 ประการ ได้แก่

1. มีความพร้อมในการปฏิบัติการฉุกเฉิน สามารถทำงานร่วมกับหน่วยปฏิบัติการอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น หน่วยแพทย์ฉุกเฉินในพื้นที่ (EMS) หน่วยทหาร (SAR) ชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤต (ERT) และอาสาสมัครอื่น ๆ ภายใต้ระบบสั่งการในภาวะฉุกเฉิน
2. สามารถดำรงชีพอยู่ในพื้นที่ประสบภัยพิบัติโดยไม่รบกวนทรัพยากรของท้องถิ่น และจะเข้าพื้นที่พร้อมยา เวชภัณฑ์ รวมทั้งมีอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เต็นท์สนาม เครื่องยังชีพ วิทยุสื่อสาร เครื่องปั่นไฟ
3. สามารถคัดแยก ดูแล ช่วยชีวิตขั้นต้นแก่ผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรง เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตหรือมีปัญหาดูสุขภาพจิตรุนแรงพร้อมกันจำนวนมากให้ปลอดภัย พร้อมส่งต่อไปดูแลที่โรงพยาบาลได้อย่างเหมาะสม

ทีมมินิเมิร์ท (MiniMERT) หมายถึง ทีมปฏิบัติการฉุกเฉินทางการแพทย์ในภาวะภัยพิบัติระดับอำเภอ ซึ่งสามารถออกปฏิบัติการได้เร็ว ประกอบด้วยบุคลากร 5-6 คน ได้แก่ แพทย์ (1) พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน (2)

ผู้ช่วยเหลือ และ/หรือ พนักงานขับรถที่ได้รับการอบรมพื้นฐานอาสาสมัครกู้ชีพ (2-3) ทำหน้าที่ประเมินสถานการณ์และช่วยเหลือผู้ประสบภัยเบื้องต้นเมื่อเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ประสบภัยของตนเองและพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งนี้ทีม MiniMERT ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติตามที่กรมการแพทย์กำหนด

mitigation

การลดผลกระทบ, การบรรเทาผลกระทบ

ปฏิบัติการลดผลกระทบทางลบโดยตรงของภัยที่เป็นอันตรายต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากผลกระทบทางลบของภัยโดยมากไม่สามารถขจัดให้หมดไปอย่างสิ้นเชิง แต่ขนาดและความรุนแรงของความเสียหายสามารถลดทอนลงได้จากการดำเนินนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ

มาตรการเพื่อลดผลกระทบ (mitigation measure) มุ่งเน้นการลดผลกระทบทางตรงจากภัย และลดโอกาสการเกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากการเกิดภัย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. มาตรการเชิงโครงสร้าง, มาตรการแบบใช้สิ่งก่อสร้าง (structural mitigation measure) คือ มาตรการที่ใช้โครงสร้างทางวิศวกรรมและการก่อสร้างให้มีความทนทานต่อภัยที่อาจเกิดขึ้น เช่น การทำคันกันน้ำหรือการสร้างท่อกันน้ำเพื่อช่วยในการลดโอกาสเกิดน้ำท่วม หรือการปลูกพืชคลุมดินเพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของหน้าดินและลดโอกาสเกิดดินโคลนถล่ม
2. มาตรการที่ไม่ใช่เชิงโครงสร้าง, มาตรการแบบไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง (non-structural mitigation measure) คือ การใช้มาตรการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้โครงสร้างทางวิศวกรรมเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินมาตรการเชิงโครงสร้างมีความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น การร่างกฎหมาย

สนับสนุนการจัดเขตการใช้พื้นที่ (land use zoning) การฝึกอบรม
วิศวกรในการสร้างอาคารที่สามารถต้านทานแผ่นดินไหวได้ รวมถึงการขุด
ลอกคูคลองเพื่อให้ลำน้ำสามารถรับน้ำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

mobile satellite communication system (SATCOM)

ระบบสื่อสารเคลื่อนที่ผ่านดาวเทียม, แซทคอม

ระบบการสื่อสารที่คณะทำงานให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยนำมาใช้ในกรณีที่
เครื่องมืออุปกรณ์การสื่อสารอื่น ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ประสบภัยไม่สามารถใช้งานได้
คณะทำงานดังกล่าวจะติดต่อสื่อสารกับศูนย์อำนาจการ/ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน
ทางโทรศัพท์ โทรสาร โทรเลข ผ่านดาวเทียม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีวิธี
การที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการลำเลียงสิ่งของจำเป็นสำหรับการช่วยเหลือ

Multi Agency Coordination (MAC)

การประสานงานเชิงพหุภาคี, แม็ก

กระบวนการที่ช่วยให้หน่วยงานของรัฐทุกระดับและทุกสาขาวิชาชีพร่วม
กันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นการเชื่อมโยงการทำงานของ
หน่วยงานในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินเข้าด้วยกัน
แม้จะอยู่ข้ามเขตพื้นที่การปกครองและอยู่ทั่วทุกระดับของการดำเนินงาน การ
ประสานงานเชิงพหุภาคีสามารถเกิดขึ้นเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอเมื่อบุคลากร
จากแต่ละหน่วยงานทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะในกิจกรรมด้านการเตรียมความ
พร้อม การเผชิญเหตุ และการฟื้นฟู

บ่อยครั้งที่หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันพัฒนาระบบการประสานงานเชิงพหุภาคี
(Multi Agency Coordination System: MACS) ขึ้น เพื่อช่วยกำหนดทิศทาง

ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การประสานงานเชิงพหุภาคีไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายใต้ระเบียบการอย่างเป็นทางการ

ในการประสานงานเชิงพหุภาคีอาจมีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานเชิงพหุภาคี (MAC Group) ซึ่งเป็นคณะผู้บริหาร ผู้จัดการ หรือผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจในการยินยอมให้ใช้ทรัพยากรและเงินกองทุนของหน่วยงาน สามารถประสานการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการ และอาจจัดลำดับความสำคัญของเหตุฉุกเฉินที่เกิดขึ้น รวมถึงการปรับนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน และให้คำแนะนำและกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการจัดการเหตุฉุกเฉิน บางครั้งอาจเป็นที่รู้จักในชื่ออื่น เช่น คณะกรรมการระหว่างองค์กร คณะกรรมการจัดการเหตุฉุกเฉิน หรือชื่ออื่นตามที่กำหนดไว้ในระบบการประสานงานเชิงพหุภาคี

multi-hazard approach

แนวทางที่มุ่งเน้นภัยหลากหลายประเภท

การให้ความสำคัญกับภัยชนิดต่าง ๆ ในการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่น การประเมินความเสี่ยงจากภัยหลากหลายประเภท (multi-hazard risk assessment) เป็นการประเมินความเสี่ยงภัยหลากหลายชนิดที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์หาภาพรวมความเสี่ยงภัยของพื้นที่

National Disaster Management Authority/Office (NDMA/NDMO)

หน่วยงานด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติแห่งชาติ, เอ็น ดีเอ็มเอ/เอ็นดีเอ็มโอ

หน่วยงานระดับชาติที่มีภารกิจหลักในการจัดการภัยพิบัติภายในประเทศ อาจมีสถานะเทียบเท่ากระทรวง กรม หรือ หน่วยงานที่ขึ้นกับสำนักนายกรัฐมนตรีตามแต่ระบบการบริหารจัดการและการปกครองของแต่ละประเทศ เป็นคำกลางที่ใช้สื่อถึงหน่วยงานของประเทศที่ดำเนินการเรื่องภัยพิบัติเป็นภารกิจหลักซึ่งอาจมีชื่อเรียกเฉพาะที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในประเทศไทย

needs assessment

การประเมินความต้องการ

ดู Damage and Needs Assessment

non-governmental organization (NGO)

องค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ, องค์กรพัฒนาเอกชน, เอ็นจีโอ

นิติบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์และรวมตัวกันโดยยึดความสนใจของสมาชิก ของบุคคล หรือขององค์กรเป็นหลัก เป็นองค์กรที่ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาล แต่อาจทำงานร่วมกับรัฐบาล ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของสาธารณชน ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนบุคคล เช่น องค์กรการกุศล กลุ่มความเชื่อทางศาสนา มีบทบาทสำคัญในการช่วยดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการเกิดภัยพิบัติ

ปัจจุบันมีองค์การเอ็นจีโอในประเทศไทยกว่า 5,000 องค์การ เช่น
สภาเกษตรกรไทย มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิกระจกเงา

non-structural measure

มาตรการที่ไม่ใช่เชิงโครงสร้าง, มาตรการแบบไม่ใช่สิ่ง ก่อสร้าง

มาตรการที่นำมาใช้ก่อนเกิดภัยพิบัติเพื่อลดหรือขจัดผลกระทบของภัยพิบัติที่อาจมีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่ได้เกิดจากวิศวกรรม ไม่พึ่งพาการปลูกสร้างอาคารหรือโครงสร้างใด ๆ สามารถเป็นได้ทั้งมาตรการเพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบ และมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อม

1. มาตรการเพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบ (prevention and mitigation measure) มุ่งเน้นในการลดโอกาสเกิดภัย เช่น การวางแผนและการจัดการการใช้ที่ดิน ระเบียบข้อบังคับด้านการจัดสรรพื้นที่และการก่อสร้าง การให้การศึกษาและการอบรมแก่สาธารณะเกี่ยวกับการบรรเทาผลกระทบ การปลูกป่าบนพื้นที่ชายฝั่ง พื้นที่ต้นน้ำ และภูเขา
2. มาตรการเพื่อเตรียมความพร้อม (preparedness measure) มุ่งเน้นในการให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองให้ปลอดภัยหากเกิดเหตุการณ์ภัยใด ๆ ขึ้น เช่น การให้การศึกษา การฝึกอบรม และการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัย การกู้ชีพกู้ภัย การปฐมพยาบาล

ดู structural measure ประกอบ



outbreak

การเกิดโรคระบาด

การเกิดกรณีโรคภัยไข้เจ็บที่มากกว่าที่คาดการณ์ว่าจะเกิดตามปกติในชุมชน ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือในฤดูกาลหนึ่ง ๆ การเกิดโรคระบาดอาจเกิดในพื้นที่จำกัดหรือกระจายเป็นวงกว้าง เช่น การระบาดของโรคอุจจาระร่วงจากอาหารเป็นพิษในโรงเรียน

.....

overbank flow

น้ำล้นตลิ่ง

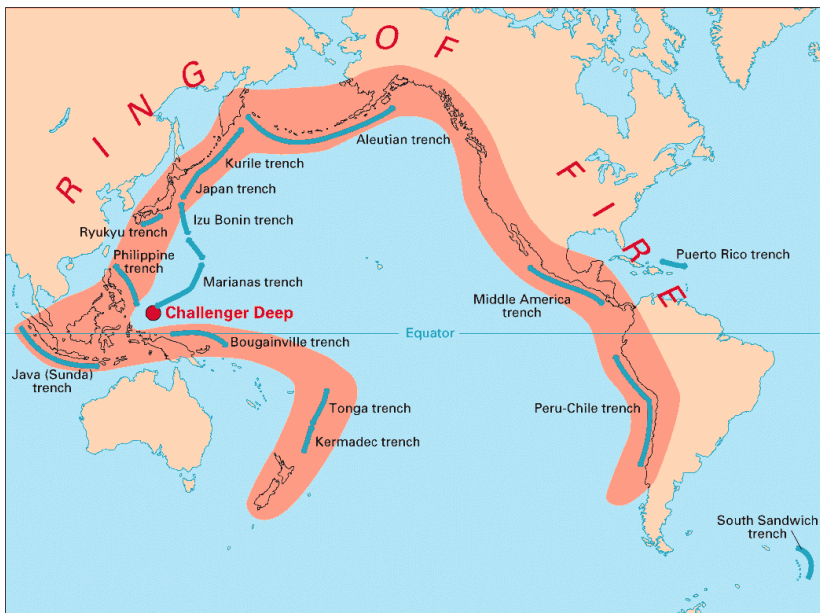
ปริมาณน้ำจำนวนมากที่เกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องซึ่งไหลลงสู่ลำน้ำหรือแม่น้ำ และมีปริมาณมากจนเกิดขีดความสามารถของลำน้ำ จึงระบายลงสู่ลุ่มน้ำด้านล่าง หรือออกสู่ปากน้ำไม่ทัน ทำให้เกิดสภาวะน้ำล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่ตามสองฝั่งลำน้ำ จนได้รับความเสียหาย ถนนหรือสะพานอาจชำรุด ทางคมนาคมถูกตัดขาดได้

.....

Pacific Ring of Fire; Circum-Pacific Seismic Belt

วงแหวนแห่งไฟแปซิฟิก

บริเวณที่เป็นรอยต่อของแผ่นเปลือกโลกในมหาสมุทรแปซิฟิก มีลักษณะเป็นเส้นรูปเกือบวง มีความยาวประมาณ 40,000 กิโลเมตร วางตัวตามแนวร่องสมุทร แนวภูเขาไฟ และบริเวณขอบแผ่นเปลือกโลก เป็นพื้นที่ที่เกิดแผ่นดินไหวและภูเขาไฟระเบิดบ่อยครั้ง และเป็นที่ตั้งของภูเขาไฟมากถึง 452 ลูก คิดเป็นร้อยละ 75 ของจำนวนภูเขาไฟที่มีพลังและยังคุกรุ่นอยู่ทั้งหมดในโลก ซึ่งประมาณร้อยละ 90 ของเหตุการณ์แผ่นดินไหวในโลกจะเกิดขึ้นในบริเวณตลอดแนวของวงแหวนแห่งไฟนี้



รูปแสดงวงแหวนแห่งไฟแปซิฟิก

(ที่มา: องค์กรสำรวจทางธรณีวิทยาแห่งสหรัฐอเมริกา USGS)

pandemic -

- ระบาดทั่ว

การแพร่กระจายของโรคระบาดที่ขยายลูกกลามไปยังหลายประเทศ หลายทวีป หรือทั่วโลก เป็นได้ทั้งการระบาดของโรคที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 (Influenza A/H1N1) โรค SARS หรือการระบาดของโรคเดิมที่เกิดขึ้นภายในประเทศ

.....

plate tectonics

การแปรสัณฐานแผ่นธรณีภาค, เพลตเทกโทนิกส์

การเคลื่อนที่ของแผ่นเปลือกโลก (plate) อันเป็นผลมาจากการพาความร้อนหมุนวนในเนื้อโลก ซึ่งได้รับความร้อนจากแกนโลก ส่งผลให้เปลือกโลกที่มีอยู่หลายแผ่นมีการเคลื่อนที่ไปในทิศทางต่าง ๆ ในอัตราความเร็วที่ที่แตกต่างกัน

.....

post-disaster management measure

มาตรการการจัดการภายหลังการเกิดภัยพิบัติ

มาตรการที่ใช้ในการจัดการสถานการณ์ภายหลังการเกิดภัยพิบัติ มุ่งเน้นในเรื่องของการฟื้นฟูเป็นสำคัญ

ดู recovery, reconstruction, rehabilitation ประกอบ

.....

precipitation

หยาดน้ำฟ้า

น้ำในลักษณะของเหลว ของแข็งรูปผลึก หรือของแข็งอสัณฐาน (amorphous) ซึ่งเกิดจากก้อนเมฆบนท้องฟ้า แล้วตกลงมายังพื้นโลก หรือน้ำที่ตกจากฟ้าลงสู่ดินไม่ว่าจะมีภาวะเป็นน้ำหรือน้ำแข็ง เช่น ฝนละออง ฝนธรรมดา หิมะ และ ลูกเห็บ ลักษณะของหยาดน้ำฟ้าดังกล่าวแตกต่างไปจากเมฆ หมอก น้ำค้างแข็ง และไอน้ำ หรือน้ำแข็งในรูปอื่น ๆ ตรงที่หยาดน้ำฟ้าจะต้องตกจากบรรยากาศถึงพื้นดิน การวัดปริมาณของหยาดน้ำฟ้าใช้เครื่องมือแบบเดียวกันกับการวัดฝน ถ้าหยาดน้ำฟ้าที่ตกลงมาในเครื่องวัดนั้นมีลักษณะเป็นน้ำแข็ง ต้องทำให้ละลายตัวเป็นน้ำเสียก่อนแล้วจึงวัดปริมาณของน้ำนั้นออกมาด้วยการเทียบเป็นความสูง คือเป็นเซนติเมตร หรือเป็นนิ้ว เช่นเดียวกับการวัดฝน

precursor; precursory phenomena;

pre-event indicator

ตัวบ่งชี้, ปรากฏการณ์บ่งชี้

ปรากฏการณ์ล่วงหน้าซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เตือนภัยหรือสัญญาณบอกเหตุให้รู้ว่าต่อไปอาจมีเหตุการณ์ทางธรรมชาติหรือภัยธรรมชาติเกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสัตว์ในช่วงก่อนเกิดพายุ

prediction

การคาดการณ์

การประกาศหรือการคาดคะเนเหตุการณ์บางอย่างในอนาคตโดยอาศัยการสังเกตการณ์ ประสบการณ์ และเหตุผลทางวิทยาศาสตร์

ดู weather forecast ประกอบ

preparedness

การเตรียมความพร้อม

ความพยายามในการเตรียมการรับมือกับภัยพิบัติ มุ่งเน้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้คนมีความสามารถในการคาดการณ์ เผชิญเหตุ และจัดการกับผลกระทบจากภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ หากมีการเตรียมความพร้อมได้ดีจะทำให้สามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการเกิดภัยพิบัติ และเพิ่มโอกาสในการรักษาชีวิตให้ปลอดภัยจากเหตุการณ์ภัยพิบัติได้มากขึ้น

ตัวอย่างมาตรการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อม ได้แก่ การเตรียมการเรื่องระบบเตือนภัยล่วงหน้า การอพยพเคลื่อนย้ายประชาชนและทรัพย์สิน การฝึกอบรมในการปฐมพยาบาล การจัดเตรียมถุงยังชีพ การวางแผนบัญชาการเหตุการณ์ฉุกเฉิน การจัดวางแผนผังการประสานงานในเหตุการณ์วิกฤต การฝึกซ้อมการรับมือเหตุการณ์แผ่นดินไหว การเตรียมข้อมูลฐานเพื่อการประเมินความเสียหาย เป็นต้น

บางครั้งเรียกว่าการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติ (disaster preparedness)

prevention

การป้องกัน

มาตรการหรือแนวทางต่าง ๆ เพื่อช่วยขจัดผลกระทบเชิงลบจากเหตุการณ์ภัยพิบัติที่อาจเกิดกับบุคคลหรือทรัพย์สินให้หมดไปอย่างสิ้นเชิง ครอบคลุมถึงมาตรการเชิงโครงสร้างและมาตรการที่ไม่ใช่เชิงโครงสร้าง

ดู mitigation, structural measure และ non-structural measure ประกอบ

prospective risk management

การบริหารจัดการความเสี่ยงล่วงหน้า

การบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีจุดประสงค์เพื่อลดโอกาสในการสร้างความเสี่ยงใหม่ ๆ ที่อาจนำไปสู่การเกิดภัยพิบัติในอนาคต อาศัยมาตรการทั้งแบบเชิงโครงสร้างและไม่เชิงโครงสร้างที่จัดทำโดยชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานระดับชาติ เพื่อส่งเสริมกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน

ดู compensatory risk management และ corrective risk management ประกอบ

psychosocial -

- จิตสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางจิตใจและสังคมที่ผันแปรอย่างต่อเนื่อง และส่งผลต่อการพัฒนาการของมนุษย์

แนวคิดเรื่องจิตสังคมเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องสุขภาวะ (well-being) หรือ สุขภาพกายใจที่ดี (wellness) มีพื้นฐานจากสมมติฐานที่ว่าปัจจัยด้านจิตใจและสังคมเป็นตัวกำหนดสุขภาวะของคนเรา และสะท้อนถึงอิทธิพลของสังคม วัฒนธรรม และจิตใจที่มีต่อสุขภาวะ

ในระหว่างการฟื้นฟูภายหลังการเกิดภัยพิบัติ ควรให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูทั้งทาง

สุขภาพและภาวะสุขภาพจิตของผู้ประสบภัยเพื่อให้สามารถกลับมาดำเนินชีวิตในสังคมได้ ทั้งนี้ การดูแลเรื่องจิตสังคมเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้สุขภาพจิตเข้าสู่ภาวะปกติได้เร็วขึ้น

ดู rehabilitation ประกอบ

public awareness

จิตสำนึกสาธารณะ, ความตระหนักรู้ของสาธารณะ

ความรู้และความเข้าใจของสาธารณะเกี่ยวกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ปัจจัยที่นำไปสู่ภัยพิบัติ และสิ่งที่สามารถทำได้โดยลำพังหรือเป็นหมู่คณะเพื่อลดปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภัยพิบัติ

จิตสำนึกสาธารณะสามารถเกิดขึ้นได้จากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามสื่อและช่องทางการศึกษาต่าง ๆ การสร้างศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เครือข่าย การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ การร่วมมือของคนในชุมชน รวมถึงการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐและผู้นำชุมชน

public safety

ความปลอดภัยสาธารณะ, ความปลอดภัยของ

ประชาชน

มาตรการป้องกันและให้ความคุ้มครองประชาชนให้รอดพ้นจากอันตราย การบาดเจ็บ หรือการได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ซึ่งเป็นอันตราย เช่น อาชญากรรม ภัยพิบัติ (จากธรรมชาติและมนุษย์)

การคุ้มครองประชาชนเป็นภารกิจหลักขององค์กรที่มีหน้าที่สร้างความปลอดภัยให้กับประชาชน เช่น ตำรวจ หน่วยดับเพลิง หน่วยบริการทางการแพทย์ฉุกเฉิน (Emergency Medical Services)

public-private partnership (PPP)

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน, พีพีพี

การร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในกิจการของรัฐ โดยมักเป็นการให้เอกชนร่วมลงทุนในโครงการพื้นฐาน หรือโครงการให้บริการสาธารณะในระยะยาวที่มุ่งเน้นการให้บริการที่มีประสิทธิภาพคุ้มค่ากับต้นทุนมากกว่าภาครัฐจะดำเนินการเอง เป็นทางเลือกในการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งให้เอกชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การก่อสร้าง การดำเนินการบำรุงรักษา การจัดหาเงินทุน การให้บริการ ซึ่งเอกชนเป็นผู้บริหารจัดการความเสี่ยงของโครงการตามระยะเวลาและรายละเอียดของสัญญาที่กำหนดไว้

ในปัจจุบัน ขอบเขตของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนไม่จำกัดอยู่แต่เพียงการร่วมลงทุนในโครงการพื้นฐานเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงความร่วมมือในการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ในด้านการบริหารจัดการและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ



quarantine

การกักกัน

(สาธารณสุข) การบังคับแยกบุคคลเอาไว้ระยะหนึ่งเพื่อจำกัดหรือป้องกันการแพร่กระจายของโรคหรือการติดเชื้อ เช่น การกักกันผู้ป่วยที่สงสัยว่าเป็นโรคไข้เหลือง หรือผู้สงสัยว่าติดเชื้อไวรัสอีโบล่า ภายหลังจากที่ได้เดินทางมาจากทวีปแอฟริกา

.....



radioactive contamination; radiological contamination

การปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี

การมีอนุภาคฝุ่นกัมมันตรังสีปนเปื้อนภายในหรือภายนอกวัตถุหรือสิ่งมีชีวิต อาจเกิดขึ้นจากการระเบิดของอาวุธนิวเคลียร์หรือความผิดพลาดในการควบคุมระบบนิวเคลียร์ซึ่งสามารถกระจายและแผ่รังสีครอบคลุมพื้นที่กว้าง เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต ทำให้เกิดการล้มตายและการปนเปื้อนของห่วงโซ่อาหาร บริเวณที่ได้รับผลกระทบจะไม่มีความปลอดภัยสำหรับการอยู่อาศัย และส่งผลกระทบยาวต่อคนรุ่นต่อไป

.....

reconstruction

การซ่อมสร้าง

การฟื้นฟูโครงสร้างและสิ่งก่อสร้างที่ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ภัยพิบัติให้กลับมาสู่สภาพที่สามารถใช้งานได้ตามเดิม

ดู recovery ประกอบ

.....

recovery

การฟื้นฟู

การปรับสภาพระบบสาธารณูปโภค การดำรงชีพ และสถานะวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติ หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นกว่าเก่าตามความเหมาะสม โดยการนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเข้ามาช่วยในการฟื้นฟูด้วย (build back better) หมายรวมถึง การซ่อมสร้าง (reconstruction) และการฟื้นฟูสภาพ (rehabilitation)

ดู reconstruction และ rehabilitation ประกอบ

refugee

ผู้ลี้ภัย

บุคคลที่อยู่นอกอาณาเขตรัฐแห่งสัญชาติของตน เนื่องด้วยความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่าจะได้รับการประหัตประหารด้วยสาเหตุทางเชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพในกลุ่มสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าทางสังคมหรือทางความคิดด้านการเมือง หรือเป็นผลจากเหตุการณ์ภัยพิบัติก็ตาม และในขณะที่เดียวกันบุคคลผู้นี้ไม่สามารถหรือไม่สมควรใจที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐแห่งสัญชาติเนื่องจากความหวาดกลัวดังกล่าว หรือนอกจากนี้เป็นบุคคลไร้สัญชาติซึ่งอยู่นอกอาณาเขตรัฐที่เดิมมีที่อยู่อาศัยประจำ แต่ไม่สามารถหรือไม่สมควรใจที่จะกลับไปเพื่อพำนักในรัฐดังกล่าวด้วยเหตุแห่งความหวาดกลัวที่กล่าวมาข้างต้น

ดู internally displaced person ประกอบ

rehabilitation

การฟื้นฟูสภาพ, การเยียวยา

การจัดการความเสียหายหรือผลที่เกิดจากภัยพิบัติเพื่อพลิกฟื้นสภาวะการดำรงชีพของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดภัยพิบัติให้กลับคืนสู่สภาพที่เป็นอยู่ก่อนหน้านี้ รวมทั้งการดูแลสุขภาพจิตและจิตสังคม (psychosocial support) ของผู้ได้รับผลกระทบ ตลอดจนการกระตุ้นและช่วยเหลือให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงตามความจำเป็น

ดู recovery ประกอบ

relief

การบรรเทาทุกข์

การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นในทันทีที่เกิดภัยพิบัติเพื่อรักษาชีวิตและตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานให้ผู้ประสบภัยสามารถดำรงชีพออยู่ได้

ดู response ประกอบ

remote sensing

การรับรู้จากระยะไกล

ระบบสำรวจเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพื้นผิวโลกด้วยเครื่องรับรู้ (sensor) ซึ่งติดไปกับดาวเทียมหรือเครื่องบิน เครื่องรับรู้ตรวจจับคลื่นพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้าที่สะท้อนจากวัตถุบนผิวโลก หลังจากนั้นมีการแปลงเป็นข้อมูลเชิงตัวเลขซึ่งนำไปใช้แสดงเป็นภาพและทำแผนที่ การรับรู้จากระยะไกลมีทั้งระบบที่วัดพลังงานธรรมชาติและพลังงานที่สร้างขึ้นเอง ช่วงคลื่นของพลังงานแม่เหล็กไฟฟ้าที่วัดด้วยระบบการรับรู้จากระยะไกลมีหลายช่วงคลื่น เช่น ช่วงของแสงที่มองเห็นได้ ช่วงคลื่นอินฟราเรด ช่วงคลื่นไมโครเวฟ

resettlement

การให้ตั้งถิ่นฐานใหม่

การดำเนินงานที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้งถิ่นฐานที่ถาวรให้กับบุคคลพลัดถิ่นหรือไร้ที่อยู่อาศัย หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ในสถานที่หรือพื้นที่ต่างไปจากที่เคยอยู่เดิม

residual risk

ความเสี่ยงคงเหลือ

ความเสี่ยงที่ยังหลงเหลืออยู่และไม่สามารถจัดให้หมดไปได้ถึงแม้ว่าจะดำเนินมาตรการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติต่าง ๆ แล้วก็ตาม ทำให้ยังมีความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมในการเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินและการฟื้นฟู พร้อมทั้งการเตรียมนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้อง เช่น การสร้างโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (social safety net) และกลไกเพื่อถ่ายโอนความเสี่ยง (risk transfer)

resilience

ความสามารถในการฟื้นคืนสู่ปกติ, การรู้รับ ปรับตัว และฟื้นคืนกลับ, การพร้อมรับและฟื้นกลับเร็ว, ริชชีเลียนซ์

ความสามารถของระบบ ชุมชน หรือ สังคมที่มีความเสี่ยงต่อภัย ในการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงภัยของตน รวมทั้งรู้จักวางแผนมาตรการและปฏิบัติตัวเพื่อช่วยลดหรือถ่ายโอนความเสี่ยงดังกล่าวเพื่อลดโอกาสในการได้รับผลกระทบจากภัย และหากประสบกับภัยก็สามารถฟื้นตัวจากผลของภัยได้ด้วยแนวทางและในระยะเวลาที่เหมาะสม หมายรวมถึงความสามารถของชุมชนในการดูแลรักษาโครงสร้างและกลไกพื้นฐานที่จำเป็นให้ปลอดภัยจากภัยพิบัติด้วย

response

การเผชิญเหตุ, การรับมือ

มาตรการหรือการปฏิบัติการต่าง ๆ ที่ควรเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและทันทั่วถึงเพื่อรักษาชีวิตและให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนที่ได้รับบาดเจ็บหรือจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ เช่น การกู้ชีพกู้ภัย การปฐมพยาบาล การแจกจ่ายยุงชีพและสิ่งของบรรเทาทุกข์ การบัญชาการในเหตุการณ์ฉุกเฉิน การประสานงานเพื่อลบล้างผู้ป่วย การบริหารจัดการศูนย์อพยพ

บางครั้งใช้คำว่า emergency response

return period

รอบการเกิดซ้ำ, คาบการเกิด

ช่วงเวลาเฉลี่ยที่คาดว่าเหตุการณ์ใด ๆ จะเกิดขึ้นซ้ำอีกครั้งหนึ่งในระดับความรุนแรงที่เท่ากันหรือมากกว่า มักมีหน่วยเป็นปี อย่างไรก็ตาม คาบการเกิดไม่ได้หมายความว่าเหตุการณ์นั้น ๆ ในทุกปี แต่สามารถใช้อธิบายความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ด้วยการคำนวณจากส่วนกลับของคาบการเกิด (ความน่าจะเป็นในการเกิดเหตุการณ์ = $1/\text{คาบการเกิด}$) ตัวอย่างเช่น แผ่นดินไหวขนาด 6.0 ในพื้นที่ ก. มีคาบการเกิด 100 ปี ไม่ได้หมายความว่าพื้นที่ ก. จะเกิดแผ่นดินไหวขนาด 6.0 หรือมากกว่าในทุก ๆ 100 ปี แต่สามารถอธิบายได้ว่าพื้นที่ ก. มีความน่าจะเป็นในการเกิดแผ่นดินไหวขนาด 6.0 หรือมากกว่าคิดเป็น 1% ในแต่ละปี

บางครั้งเขียนว่า เหตุการณ์รอบ X ปี หรือ N-year event

risk analysis; risk assessment

การวิเคราะห์ความเสี่ยง, การประเมินความเสี่ยง

กระบวนการกำหนดลักษณะ ขนาด หรือขอบเขตของความเสี่ยงโดยการวิเคราะห์ภัยที่เกิดขึ้น รวมทั้งประเมินสถานะการเปิดรับต่อความเสี่ยง (exposure) ความเปราะบาง (vulnerability) ศักยภาพ (capacity) ในการรับมือของชุมชนที่อาจเป็นอันตราย และคาดการณ์ผลกระทบต่อนิเวศน์ ทรัพยากร การดำรงชีวิตและสิ่งแวดล้อม เป็นการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นในการเกิดผลกระทบจากภัยในพื้นที่หนึ่ง ๆ มีประโยชน์ในการวางแผนเพื่อจัดการความเสี่ยงอย่างมีระบบ

risk map

แผนที่ความเสี่ยง

แผนที่แสดงผลการประเมินความเสี่ยงซึ่งวิเคราะห์ระดับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติในพื้นที่หนึ่ง ๆ โดยมากแสดงผลเป็นระดับสี

ดู risk analysis, risk assessment ประกอบ

risk pooling

การรวมกลุ่มความเสี่ยง

(ประกันภัย) วิธีในการจัดการความเสี่ยงร่วมของกลุ่มบุคคลหรือสังคม ใช้มากในกลุ่มบริษัทประกันภัยในการลดความสูญเสียที่อาจเกิดกับบริษัทประกันภัยจากการจ่ายค่าชดเชยความเสียหายจากภัยพิบัติ โดยการรวมกลุ่มกันเพื่อบริหารจัดการเบี้ยประกันภัยและการจ่ายเงินชดเชย

ดู shared risk ประกอบ

risk prone area

พื้นที่เสี่ยง

ดู area at risk

risk reduction measure

มาตรการลดความเสี่ยง

กิจกรรม โครงการ และแผนงานที่กำหนดขึ้นจากผลการประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยงของพื้นที่หนึ่ง ๆ เพื่อใช้ลดโอกาสในการได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติที่สามารถคาดการณ์ได้ในปัจจุบันและเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

บางครั้งเรียก disaster risk reduction measure

ดู disaster risk reduction ประกอบ

risk transfer

การถ่ายโอนความเสี่ยง

กระบวนการโยกย้ายภาระทางการเงินที่เป็นผลมาจากความเสี่ยงบางประเภทจากบุคคลหรือภาคส่วนหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหรืออีกภาคส่วนหนึ่ง ทั้งแบบเป็นทางการ เช่น การทำประกันภัย การให้สินเชื่อฉุกเฉิน กองทุนสำรอง และแบบไม่เป็นทางการ เช่น การให้ความช่วยเหลือภายในครอบครัวและเครือข่ายชุมชนในรูปของสิ่งของหรือเงิน

ดู disaster insurance, disaster risk financing, residual risk ประกอบ

risk-proofing investment

การลงทุนที่มีการป้องกันความเสี่ยง

การลงทุนที่มีการป้องกันความเสี่ยงไว้แล้ว เพื่อลดผลกระทบและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นกับการลงทุนนั้น ๆ เช่น การลงทุนสร้างโรงงานที่มีระบบป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย

runoff

น้ำท่า

น้ำฝนส่วนที่ตกลงบนผิวดินแล้วไหลลงสู่ลำน้ำหลังจากที่บางส่วนได้ระเหยและรั่วซึมลงไปในดินแล้ว



safety procedure

ขั้นตอนปฏิบัติด้านความปลอดภัย

ขั้นตอนและข้อปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยมากอธิบายในรูปแบบมาตรฐานการปฏิบัติงานหรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน ซึ่งระบุรายละเอียดด้านบุคลากร สถานที่ ระยะเวลา และแนวทางในการปฏิบัติอย่างชัดเจน

ดู Standard Operating Procedure ประกอบ

.....

sanitation

การสุขาภิบาล

การนำเอามาตรการและนวัตกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจและพัฒนาหรือปรับปรุงสุขอนามัยของชุมชน เช่น การกำจัดกากของเสียที่เป็นทั้งของแข็งและของเหลว การสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อสุขอนามัยและการป้องกันเชื้อโรค การจัดระบบบำบัดน้ำทิ้งจากครัวเรือน รวมถึงการส่งเสริมการดูแลสุขภาพลักษณะส่วนตัว เช่น การล้างมือด้วยสบู่

.....

sea level change

การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล

การที่ระดับน้ำทะเลเพิ่มขึ้นหรือลดลง อาจเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ในระยะสั้น เช่น การเกิดพายุต่าง ๆ หรือเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ในระยะยาว เช่น ปรากฏการณ์เอลนีโญ ภาวะโลกร้อนที่ทำให้หิมะขั้วโลกละลาย

.....

sea surface temperature (SST)

อุณหภูมิผิวน้ำทะเล

อุณหภูมิผิวน้ำทะเลที่ระดับพื้นผิว ในช่วงความลึกตั้งแต่ 1 ไมโครเมตรถึง 1 เมตร ขึ้นอยู่กับกรรมวิธีการวัดที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถใช้เป็นดัชนีติดตามการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แสดงการเคลื่อนตัวของความกดอากาศและ กระแสน้ำ ใช้ในการศึกษาการเกิดพายุ และเป็นดัชนีบ่งบอกปรากฏการณ์เอลนีโญ (เอลนีโญ - ความผันแปรของระบบอากาศในซีกโลกใต้)

security threat

ภัยคุกคามความมั่นคง

สิ่งที่ทำให้เกิดความสั่นคลอนต่อความอยู่รอดหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยของ ชุมชน สังคม หรือประเทศ เช่น การรุกรานทางทหาร การก่อความไม่สงบ การ ก่อการร้าย ความขัดแย้งทางการเมือง อาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การ หลบหนีเข้าเมือง และยังหมายรวมถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการ ทหารและอาชญากรรม เช่น การเกิดโรคระบาด การเกิดภัยพิบัติ

seismic -

เกี่ยวกับแผ่นดินไหว

เกิดมาจากหรือเกี่ยวข้องกับแผ่นดินไหว เช่น

- seismicity การกระทำหรือการเคลื่อนตัวของเหตุการณ์แผ่นดินไหว
- seismic isolation ระบบที่นำมาใช้เพื่อจำกัดการถ่ายทอดพลังที่เกิด จากการเคลื่อนตัวของแผ่นดินไปยังสิ่งก่อสร้างบนพื้นโลก
- seismic wave คลื่นการสั่นสะเทือนที่เกิดขึ้นภายในพื้นโลกจาก เหตุการณ์แผ่นดินไหว เคลื่อนตัวด้วยความเร็วหลายกิโลเมตรต่อวินาที

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ คลื่นภายในตัวกลาง (body wave) และ คลื่นผิวโลก (surface wave)

seismic focus

ศูนย์เกิดแผ่นดินไหว

ดู hypocenter

severity

1. ความรุนแรง – ระดับความเสียหายและความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ

2. (ธรณีวิทยา) ความร้ายแรง – ผลกระทบจากแผ่นดินไหวที่สามารถวัดค่าได้ในรูปของความรุนแรง (intensity) และขนาด (magnitude) ของแผ่นดินไหว

ดู intensity และ magnitude ประกอบ

shared risk

ความเสี่ยงร่วม

ความเสี่ยงที่ได้รับการถ่ายโอนจากผู้มีโอกาสได้รับผลกระทบจากความเสี่ยงนั้น ๆ ไปยังบุคคลหรือภาคส่วนอื่น หรือระบบเศรษฐกิจที่ใหญ่กว่า ทำให้มีการกระจายและแบ่งเบาภาระในการแบกรับผลกระทบจากความเสี่ยง

ดู risk pooling ประกอบ

shelter

ที่พักพิงชั่วคราว

สถานที่เพื่อให้ผู้ประสบภัยชั่วคราวอาศัยเมื่อไม่สามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยตามปกติได้ อาจเป็นสถานที่ที่สร้างจากวัสดุชั่วคราว เช่น เต็นท์ บ้านจากวัสดุสังเคราะห์ ที่พักอาศัยชั่วคราวชนิดอื่น

บางครั้งเรียก emergency shelter, evacuation shelter

shock

1. การสั่นสะเทือน – การเคลื่อนที่อย่างรุนแรงเกิดจากการ กระแทก การระเบิด หรือการสั่น
2. ช็อก, ภาวะชงักงัน – ภาวะที่กิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมหยุด ชงักหรือไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นปกติ เป็นผลจากการเกิด ภัยพิบัติที่มีความรุนแรงและสร้างความเสียหายอย่างมาก

sinkhole collapse

หลุมยุบ

หลุมหรือบ่อที่เกิดขึ้นจากการที่มวลดินหรือแผ่นหินใต้ดินเคลื่อนไปจากที่เดิม เพราะการกระทำจากน้ำ มีขนาดตั้งแต่ 1 เมตรถึงหลายร้อยเมตรทั้งความกว้าง และความลึก มีทั้งหลุมดินและแบบที่มีขอบเป็นหิน เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ หรืออย่าง ทันทีทันใด และพบได้ทั่วโลก

social safety net

โครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม, โครงข่ายความ

คุ้มครองทางสังคม

ระบบสวัสดิการพื้นฐานเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ยากจน คนด้อยโอกาส รวมทั้งผู้ได้รับความเสี่ยงภัยต่าง ๆ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง ปลอดภัย เป็นสวัสดิการขั้นต่ำ ครอบคลุมทั้งบริการสังคม ประกันสังคม และการสังคมสงเคราะห์ ในระดับที่พอให้ประทั้งชีวิตอยู่ได้ในสังคม และสนับสนุนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้มากที่สุด โดยภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และภาคประชาชนมีบทบาทในการช่วยเหลือให้เกิดระบบสวัสดิการดังกล่าวในสังคม

spatial planning

การวางแผนพัฒนาพื้นที่

การวางแผนการพัฒนาพื้นที่ในระดับชุมชน เมือง และประเทศ โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ในเชิงตำแหน่งที่ตั้งและประโยชน์การใช้สอย เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากภัยพิบัติ เป็นกลไกสำคัญสำหรับการสร้างกรอบการทำงานที่ยั่งยืนในระยะยาว มีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น การเคหะ การคมนาคม การพลังงานและอุตสาหกรรม

Sphere standard

มาตรฐานสเฟียร์, มาตรฐานขั้นต่ำในการรับมือภัยพิบัติ

มาตรฐานสากลขั้นต่ำในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม จัดทำโดยโครงการสเฟียร์ (The Sphere Project) ซึ่งเป็นความร่วมมือขององค์กรด้านมนุษยธรรม (18 หน่วยงาน) ในระดับสากล

คู่มือสเฟียร์ (Sphere handbook) ออกแบบเพื่อใช้ในการเผชิญภัยพิบัติและเป็นประโยชน์ในการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยและให้การสนับสนุนด้านมนุษยธรรม ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์หลากหลายที่ต้องการการบรรเทาทุกข์ ทั้งภัยธรรมชาติ/ภัยสงคราม เน้นให้ผู้ประสบภัยได้รับการช่วยเหลือที่จำเป็นเร่งด่วนต่อการมีชีวิตรอด และยังคงสิทธิขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

มาตรฐานนี้เป็นหลักการที่ยอมรับกันแพร่หลายในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ใน 4 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ 1) น้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขภาพอนามัย 2) ความมั่นคงทางอาหาร โภชนาการ และการช่วยเหลือด้านอาหาร 3) ที่พักพิง ที่อยู่อาศัย และเครื่องอุปโภค และ 4) การบริการด้านสุขภาพ

Standard Operating Procedure (SOP)

ขั้นตอนมาตรฐานการปฏิบัติงาน

วิธีการที่ได้กำหนดหรือจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามอย่างเป็นกิจวัตรในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง อาจเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย หรือเป็นเอกสารที่จัดทำต่างหาก โดยมีรายละเอียดด้านบุคคลากร สถานที่ ระยะเวลา และแนวทางการในการปฏิบัติอย่างชัดเจน

starvation

การอดอยาก

สภาวะที่เป็นผลมาจากการขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรงหรือปริมาณสารอาหารที่ร่างกายจะต้องได้รับในช่วงระยะเวลาหนึ่งลดลงอย่างรุนแรง และนำไปสู่ความแตกต่างทางด้านสรีระ ระบบพฤติกรรม และระบบโครงสร้างของร่างกาย

stockpile

สิ่งของสำรองจ่าย

วัสดุหรือเสบียงที่สะสมไว้เพื่อใช้ในเวลาคูณเงินหรือยามเกิดภัยพิบัติ เช่น อุปกรณ์ปฐมพยาบาล อาหาร น้ำดื่ม ไฟฉาย ถูนอน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประกอบอาหาร

.....

storm surge

คลื่นพายุซัดฝั่ง

การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลแบบผิดปกติใกล้ชายฝั่ง เนื่องจากการเคลื่อนตัวขึ้นฝั่งของพายุหมุนเขตร้อน ระดับน้ำทะเลที่ยกตัวสูงขึ้นมีสาเหตุมาจากลมที่พัดแรงมากทำให้เกิดการดันผิวน้ำน้ำทะเลให้ยกตัวสูงขึ้นมากกว่าระดับน้ำทะเลปกติ

ความสูงของคลื่นพายุซัดฝั่ง ขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายอย่าง เช่น ความเร็วของลมรอบศูนย์กลางพายุ ความรุนแรง ขนาดเส้นรัศมีของพายุ รัศมีของพื้นที่ลมพัดวนหมุนของเส้นทางเดินพายุที่กระทำกับชายฝั่งทะเล รูปร่างและความชันของชายฝั่งทะเล

.....

structural measure

มาตรการเชิงโครงสร้าง, มาตรการแบบใช้สิ่งก่อสร้าง

มาตรการที่นำมาใช้ก่อนเกิดภัยพิบัติเพื่อลดหรือขจัดผลกระทบของภัยพิบัติที่จะมีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้แนวทางทางวิศวกรรมที่เหมาะสม จัดเป็นแนวทางแบบดั้งเดิมในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เช่น การออกแบบระบบไฟฟ้าและสาธารณูปโภคด้านการขนส่งเพื่อให้ทนทานต่อสภาพอากาศและแผ่นดินไหว การนำสายรับส่งสัญญาณลงดินเพื่อป้องกันภัยจากพายุหมุน การสร้างฝาย และเขื่อนเพื่อลดการเกิดน้ำท่วม

ดู non-structural measure และ structural mitigation measure ภายใต้อำนาจ คำว่า mitigation ประกอบ

surveillance

1. (สาธารณสุข) การเฝ้าระวัง – ระบบติดตามที่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในการเฝ้าสังเกตอย่างพินิจพิจารณาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของการเกิดการกระจายของโรค หรือปัญหาสุขภาพต่าง ๆ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ จากข้อมูลข่าวสารทั้งในภาวะปกติหรือภาวะผิดปกติของเหตุการณ์เหล่านั้น ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

- การรวบรวม (Collection)
- การเรียบเรียง (Consolidation)
- การวิเคราะห์ (Analysis)
- การกระจายข้อมูลข่าวสาร (Dissemination)

2. การสอดส่องดูแล, การระแวดระวัง – การติดตามเฝ้าระวังเหตุการณ์ที่อาจนำมาซึ่งความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

survival kit; disaster supply kit

ชุดยังชีพ

กล่อง กระเป๋า ถุง หรือภาชนะอื่น ๆ ที่บรรจุเครื่องมือ อุปกรณ์พื้นฐาน สิ่งของจำเป็นที่จัดเตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อการดำรงชีวิตให้รอดเมื่อเกิดภัยพิบัติหรืออยู่ในสภาวะฉุกเฉิน ประกอบด้วยสิ่งของที่จะช่วยให้บุคคลจัดทำที่หลบภัยเบื้องต้นได้ มีความอบอุ่นเพียงพอ สามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านสุขภาพและการปฐมพยาบาล เช่น อาหารและน้ำ รวมถึง อุปกรณ์ส่งสัญญาณเพื่อขอความช่วยเหลือ มีดพับ ไฟฉาย ชุดยาปฐมพยาบาล

sustainable development

การพัฒนาอย่างยั่งยืน, การพัฒนาที่ยั่งยืน

กระบวนการพัฒนาอย่างรอบด้าน อันได้แก่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กัน โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของการพัฒนามากกว่าอัตราการเจริญเติบโต การพัฒนาที่มีคุณภาพเป็นการสร้างความเจริญเติบโตที่สร้างงานแก่ประชาชน ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม และในกระบวนการพัฒนานี้ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินศักยภาพของธรรมชาติ เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ลดทอนศักยภาพการพัฒนาที่จะตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไป

ดู mainstreaming DRR ประกอบ



tephra

ชั้นส่วนภูเขาไฟ, เทฟรา

วัตถุอื่น ๆ ที่ภูเขาไฟพ่นออกมาจากหินละลาย (lava) เช่น ฝุ่น เถ้า หิน

.....

torrential rain

ฝนตกหนักมาก

ฝนที่ตกหนักมากเป็นพิเศษ (มีปริมาณตั้งแต่ 90.1 มม.ขึ้นไป) และกินระยะเวลานาน มักเกิดควบคู่กับลมแรงและฟ้าผ่า อาจเป็นสาเหตุให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน น้ำป่าไหลหลาก และดินโคลนถล่ม หากเกิดต่อเนื่องในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง อาจทำให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคงแข็งแรงของอาคาร

.....

trace

หยาดน้ำฟ้าวัดปริมาณไม่ได้, ฝนน้อยวัดปริมาณไม่ได้

ฝนหรือหยาดน้ำฟ้าประเภทอื่น ๆ ที่มีปริมาณน้อยกว่า 0.1 มม. หรือน้อยกว่าที่จะวัดค่าได้

เรียกอีกอย่างว่า trace precipitation

.....

tropical storm

พายุโซนร้อน

พายุหมุนเขตร้อนที่มีความเร็วลมสูงสุดใกล้ศูนย์กลางอยู่ระหว่าง 34 - 64 นอต (63 - 117 กม./ชม.) มีชื่อเรียกต่างกันไปตามแหล่งกำเนิด เช่น พายุที่เกิดในอ่าวเบงกอล และมหาสมุทรอินเดียเรียกว่า ไซโคลน (cyclone) เกิดในมหาสมุทรแอตแลนติกเหนือ ทะเลแคริบเบียน อ่าวเม็กซิโก และทางด้านตะวันตกของเม็กซิโกเรียกว่า เฮอริเคน (hurricane) เกิดในมหาสมุทรแปซิฟิกเหนือด้านตะวันตก มหาสมุทรแปซิฟิกใต้ และทะเลจีนใต้เรียกว่า ไต้ฝุ่น (typhoon)

.....

underlying risk factor

ปัจจัยที่มาของความเสี่ยง, ปัจจัยความเสี่ยงเพิ่มเติม

มูลเหตุที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงและสร้างแนวโน้มให้เกิดความเสี่ยงเพิ่มมากขึ้น เช่น การพัฒนาเมืองและภูมิภาคที่มีการวางแผนไม่ดี มีการจัดการที่ไม่ดี การเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อม ความยากจน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขาดธรรมาภิบาล การขาดความรู้ ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม การไม่สามารถเข้าถึงบริการและสวัสดิการของภาครัฐ

urban planning

การวางแผนพัฒนาเมือง, การผังเมือง

การวาง จัดทำ และดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเมืองในอนาคต และการกำหนดแนวทางดังกล่าวยังต้องคำนึงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัย สวัสดิภาพของสังคม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่ที่มีคุณค่าทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีอีกด้วย

urbanization

การทำให้เป็นเมือง

กระบวนการเปลี่ยนแปลงลักษณะความเป็นชนบทให้หมดไปจากพื้นที่ เกิดควบคู่กับการพัฒนาด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยี ปังบอกถึงการกระจายตัวใหม่ของประชากรจากชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมืองเพื่อเพิ่มโอกาสในการศึกษา การทำงาน การหาที่อยู่อาศัยและการคมนาคมขนส่ง มีทั้งที่เกิดจากการวางแผนและที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ



visibility

ทัศนวิสัย

(อุตุนิยมวิทยา) การวัดระยะทางที่สามารถมองเห็นวัตถุหรือแสงได้อย่างชัดเจน มีหน่วยวัดเป็นเมตรหรือไมล์บก ส่งผลกระทบต่อการจราจรทุกรูปแบบ ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ

volunteer

จิตอาสา, อาสาสมัคร

บุคคลที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาสังคมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

vulnerability

ความเปราะบาง

ปัจจัยหรือสภาวะใด ๆ ที่ทำให้ชุมชนหรือสังคมขาดความสามารถในการปกป้องตนเอง ทำให้ไม่สามารถรับมือกับภัยพิบัติ หรือไม่สามารถฟื้นฟูได้อย่างรวดเร็วจากความเสียหายอันเกิดจากภัย ปัจจัยเหล่านี้มีอยู่ในชุมชนหรือสังคมมานาน ก่อนเกิดภัยพิบัติและอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ผลกระทบของภัยมีความรุนแรงมากขึ้น

สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ความเปราะบางทางกายภาพ เช่น อาคารบ้านเรือนที่ปลูกสร้างด้วยวัสดุชั่วคราวซึ่งไม่มีความคงทนถาวร ระบบสาธารณูปโภคที่ไม่ได้คุณภาพ หรือระบบการคมนาคมที่ไม่ครอบคลุมทั่วพื้นที่ของสังคม
2. ความเปราะบางเชิงสังคมและโครงสร้างทางสังคม เช่น ข้อจำกัดในการเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ ทางสังคม การบริการทางสาธารณสุข การประกันภัย

และการเก็บออม ทั้งยังหมายถึงความขัดแย้ง แตกแยก และไม่สามัคคี
ของคนในชุมชน

3. ความเปราะบางทางทัศนคติและแรงจูงใจ เช่น การขาดความรู้
ความเชื่อมั่น หรือความเข้าใจในสถานการณ์ความเสี่ยงของตนเอง ตลอดจน
ทัศนคติในการรอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือบุคคลภายนอก
ความไม่พร้อมในการปรับตัวหรือสร้างแรงจูงใจในการรับมือกับภัยด้วย
ตนเอง

Vulnerability and Capacity Assessment (VCA)

การประเมินความเปราะบางและศักยภาพ

การประเมินวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยง รวมถึงความสามารถของ
ชุมชนในการจัดการกับภัยและความเสี่ยงนั้น ๆ เป็นกระบวนการที่ดำเนินการ
ร่วมกับชุมชน และเป็นส่วนสำคัญของการประเมินความเสี่ยง

ดู risk assessment ประกอบ

vulnerable group

กลุ่มเปราะบาง

กลุ่มบุคคลที่มีความสามารถจำกัดในการเผชิญเหตุการณ์ภัยพิบัติ ซึ่งต้องการ
ความดูแลเป็นพิเศษ เช่น เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ บุคคลทุพพลภาพ ผู้ป่วย
ผู้พลัดถิ่น ผู้ลี้ภัย คนต่างด้าว



warning

การเตือน

การกระจายหรือการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อส่งสัญญาณหรือเตือนภัยที่กำลังใกล้เข้ามา ซึ่งอาจรวมถึงข้อเสนอแนะหรือมาตรการด้วย

water crisis

วิกฤตการณ์น้ำ

ภาวะการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคหรือสภาวะมลพิษทางน้ำ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งจากการแย่งชิงแหล่งน้ำ

weather

ลมฟ้าอากาศ

สภาวะของบรรยากาศ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งอธิบายโดยตัวแปรหรือข้อมูลทางอุตุนิยมวิทยาต่าง ๆ

ดู climate ประกอบ

weather forecast

การพยากรณ์อากาศ

การคาดหมายสภาพลมฟ้าอากาศล่วงหน้าในช่วงเวลาที่กำหนดสำหรับพื้นที่หรือบริเวณของอากาศส่วนใดส่วนหนึ่ง การที่จะพยากรณ์อากาศได้ต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบรรยากาศ สภาวะอากาศปัจจุบัน และความสามารถที่จะผสมผสานองค์ประกอบทั้งสองข้างต้นเข้าด้วยกันเพื่อคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ช่วงเวลาการคาดหมายมีชื่อเรียกต่างกัน ดังนี้

1. การคาดหมายระยะปัจจุบัน (now cast) เป็นการคาดหมายลักษณะอากาศล่วงหน้าช่วงเวลาสั้น ๆ ไม่เกิน 2 ชั่วโมง
2. การคาดหมายระยะสั้นมาก (very short-range forecast) เป็นการคาดหมายลักษณะอากาศล่วงหน้าช่วงเวลาไม่เกิน 12 ชั่วโมง
3. การคาดหมายระยะสั้น (short-range forecast) เป็นการคาดหมายลักษณะอากาศล่วงหน้าช่วงเวลาน้อยกว่า 3 วัน
4. การคาดหมายระยะปานกลาง (medium-range forecast) เป็นการคาดหมายลักษณะอากาศล่วงหน้าช่วงเวลาตั้งแต่ 3 วันขึ้นไป แต่ไม่เกิน 10 วัน
5. การคาดหมายระยะยาว (long-range forecast) เป็นการคาดหมายลักษณะอากาศล่วงหน้าตั้งแต่ 10 วันขึ้นไป อาจจะเป็นเดือน หรือเป็นฤดูกาลก็ได้

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการพยากรณ์อากาศในประเทศไทยได้แก่ กรมอุตุนิยมวิทยา

weathering

การผุพังอยู่กับที่

การที่หินผุพังหลายลงด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ จากลมฟ้าอากาศกับน้ำฝน และรวมทั้งการกระทำของต้นไม้กับแบคทีเรีย ตลอดจนการแตกตัวทางกลศาสตร์ มีการเพิ่มอุณหภูมิและลดอุณหภูมิสลับกัน เป็นต้น หากหินที่ผุพังเป็นชิ้นส่วนต่าง ๆ ถูกพัดพากระจัดกระจายไปจากที่เดิม เรียกว่า การกร่อน

การแบ่งเขต, การจัดเขต

การจัดแบ่งพื้นที่ตามลักษณะที่กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เช่น การจัดพื้นที่ประสบอุทกภัย พื้นที่เขตแผ่นดินไหว

.....

zoonosis; zoonotic disease

โรคติดต่อจากสัตว์, โรครับจากสัตว์

โรคภัยที่เกิดขึ้นกับสัตว์ซึ่งสามารถแพร่สู่มนุษย์ได้ เช่น โรคพิษสุนัขบ้า โรคไข้หวัดนก

.....

หนังสือและเอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมชลประทาน. 2553. อภิธานศัพท์เทคนิคด้านการชลประทานและการระบายน้ำ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2553. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กรมชลประทาน.

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. 2548. การจำแนกประเภทและการติดฉลากสารเคมีที่เป็นระบบเดียวกันทั่วโลก (Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals – GHS). http://www.diwsafety.org/add_ghs/download/ghs_thai_full.pdf. สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2557.

กรมอุตุนิยมวิทยา. ศัพท์อุตุนิยมวิทยา. http://www.tmd.go.th/met_dict.php. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2557.

กระทรวงมหาดไทย. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. 2548. ศัพท์ ไทย-อังกฤษ ด้านสาธารณภัย. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.

. 2551. คำศัพท์ด้าน

สาธารณภัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

. 2552. พระราชบัญญัติ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ฉบับภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.

. 2555. คู่มือการฝึกซ้อม แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย.

. 2556. การลดความเสี่ยง จากสาธารณภัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- กระทรวงมหาดไทย. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. 2556. ระบบการจัดการเหตุฉุกเฉินแห่งชาติ: NIMS – National Incident Management System. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550 - 2554). หน้า 13.
- คณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC). 2556. อภิธานศัพท์และคำนิยามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการปรับตัว. <http://www.mrcmekong.org/assetsPublications/glossaries/Glossary-of-Terms-and-Definitions-on-CCA-Thai-16072013.pdf>. สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2557.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2544. พจนานุกรมศัพท์ธรณีวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. 2547. พจนานุกรมศัพท์แพทยศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 3 (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- _____. 2549. พจนานุกรมศัพท์ประกันภัยอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- _____. 2549. พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. 2555. พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- _____. 2556. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ : บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์จำกัด (มหาชน).
- ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (ADPC). 2556. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุทกภัยอย่างบูรณาการ. กรุงเทพฯ : Themma Group Co., Ltd.

ภาษาอังกฤษ

- Emergency Management Institute. (n.d.). **Glossary**. <http://training.fema.gov/EMIWeb/emischool/EL361Toolkit/glossary.htm>. [Accessed 18 July 2014].
- FEMA. 2012. **The Declaration Process**. <https://www.fema.gov/declaration-process>. [Accessed 22 April 2014].
- GFDRR. (n.d.). **Damage, Loss and Needs Assessment – Tools and Methodology**. <https://www.gfdr.org>. [Accessed 22 April 2014].
- IFRC. (n.d.). **Emergency Response Units (ERUs)**. <http://ifrc.org/eru>. [Accessed 22 April 2014].
- IPCC. 2012. Glossary of terms. In: **Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation**. A Special Report of Working Groups I and II of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Cambridge University Press, Cambridge, UK, and New York, NY, USA, pp.555-564.
- SPHERE Project, The. 2011. **The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response**. Hampshire : Hobbs the Printers.
- UNISDR. 2007. **Hyogo Framework for Action 2005-2015: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters**. Geneva: United Nations.
- _____. 2009. **UNISDR Terminology on Disaster Risk Reduction**. Geneva : United Nations. http://www.unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf [Accessed 6 December 2013].
- _____. 2013. **Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction: From Shared Risk to Shared Value –The Business Case for Disaster Risk Reduction**. Geneva: United Nations, 2013.
- UNOCHA. 2004. **Guiding Principles on Internal Displacement**. Geneva : United Nations.

ดัชนี

A

acceptable risk.....	10
access survey.....	10
active fault.....	11
adaptation.....	11
affected people.....	12
aftershock.....	13
anthropogenic effect.....	13
area at risk	13
asset; assets.....	14

B

backwater.....	15
baseline information; baseline data.....	15
building code.....	15
business continuity management (BCM)	16

C

calamity.....	17
capability.....	17
capacity.....	17
capital.....	18
casualty.....	19
catastrophe.....	19
civil defense; civil defence.....	19
civil protection.....	20

civil society organization (CSO).....	20
climate.....	20
climate change.....	21
climate change adaptation.....	21
climate change mitigation.....	21
climate projection.....	22
climate risk.....	22
climate risk management (CRM).....	22
climate scenario.....	22
climate variability.....	23
community.....	23
community based disaster risk management (CBDRM).....	23
compensatory risk management.....	24
contingency plan.....	24
coping mechanism.....	25
corrective risk management.....	25
crisis.....	25
critical facility.....	26
crop failure.....	26

D

damage.....	27
Damage and Loss Assessment (DaLA).....	27
Damage and Needs Assessment (DaNA).....	28
development gains.....	29

disaster.....	29
disaster countermeasure.....	30
disaster declaration.....	30
disaster insurance.....	31
disaster management (DM).....	32
disaster medicine.....	32
disaster phase.....	32
disaster risk.....	33
disaster risk financing.....	33
disaster risk governance.....	34
disaster risk management (DRM).....	35
disaster risk reduction (DRR).....	35
disease control.....	36
disruption.....	36
dissemination.....	36
DRR advocacy.....	37
DRR champion.....	37

E

early warning.....	38
early warning system.....	38
ecosystem.....	39
ecosystem service.....	39
El Niño-Southern Oscillation (ENSO).....	39
element at risk.....	40
emergency.....	40
emergency alert.....	41

emergency care system; emergency medical system (EMS).....	41
emergency communication system.....	42
emergency management.....	42
emergency operation centre (EOC).....	42
emergency response officer.....	43
Emergency Response Team (ERT).....	43
Emergency Response Unit (ERU).....	44
environmental degradation.....	45
Environmental Impact Assessment (EIA).....	45
epicenter.....	46
epidemic.....	46
evacuation.....	47
exercise.....	47
exposure.....	49
extreme weather.....	49

F

famine.....	50
fatality.....	50
fault.....	50
first aid.....	51
flood alarm level.....	52
flood bypass channel.....	52
flood control.....	53
flood forecasting.....	53
flood plain.....	54

flood plain zoning.....	54
flood proofing.....	54
flood risk management.....	55
floodway.....	56
food security.....	56
foreshock.....	57

G

Geographic Information System (GIS).....	58
global dimming.....	59
global observing system (GOS).....	59
global surface temperature.....	60
global warming.....	60
greenhouse effect.....	60
greenhouse gas (GHG).....	60
gross fixed capital formation (GFCF).....	61
ground motion.....	61
groundwater level.....	61

H

hazard.....	62
hazard classification.....	62
hazard map.....	63
hazard profile.....	64
hazard prone area.....	64
hazardous material.....	64
hotspot.....	65
human security.....	65
humanitarian assistance.....	66
Hyogo Framework for Action (HFA).....	66

hypocenter.....	67
-----------------	----

I

impact.....	68
Incident Command System (ICS).....	68
injury.....	69
institutional and legislative system.....	69
intensity.....	70
internally displaced person (IDP).....	71
inundation.....	72
iso-.....	72

L

landfall.....	73
lead time.....	73
lifeline.....	73
likelihood.....	74
livelihood.....	74
loss.....	74
loss assessment.....	75

M

macroeconomic effect/impact.....	76
magnitude.....	76
mainshock.....	77
mainstreaming DRR.....	77
malnutrition.....	78
mean sea level (MSL).....	78
Medical Emergency Response Team (MERT).....	79

mitigation.....	80
mobile satellite communication system (SATCOM).....	81
Multi Agency Coordination (MAC).....	81
multi-hazard approach.....	82

N

National Disaster Management Authority/Office (NDMA/NDMO).....	83
needs assessment.....	83
non-governmental organization (NGO).....	83
non-structural measure.....	84

O

outbreak.....	85
overbank flow.....	85

P

Pacific Ring of Fire; Circum-Pacific Seismic Belt.....	86
pandemic -.....	87
plate tectonics.....	87
post-disaster management measure.....	87
precipitation.....	88
precursor; precursory phenomena; pre-event indicator.....	88
prediction.....	88
preparedness.....	89
prevention.....	89

prospective risk management.....	90
psychosocial -.....	90
public awareness.....	91
public safety.....	91
public-private partnership (PPP).....	92

Q

quarantine.....	93
-----------------	----

R

radioactive contamination; radiological contamination.....	94
reconstruction.....	94
recovery.....	94
refugee.....	95
rehabilitation.....	95
relief.....	96
remote sensing.....	96
resettlement.....	96
residual risk.....	97
resilience.....	97
response.....	98
return period.....	98
risk analysis; risk assessment.....	99
risk map.....	99
risk pooling.....	99
risk prone area.....	100
risk reduction measure.....	100
risk transfer.....	100
risk-proofing investment.....	101
runoff.....	101

S

safety procedure.....	102
sanitation.....	102
sea level change.....	102
sea surface temperature (SST).....	103
security threat.....	103
seismic -	103
seismic focus.....	104
severity.....	104
shared risk.....	104
shelter.....	105
shock.....	105
sinkhole collapse.....	105
social safety net.....	106
spatial planning.....	106
Sphere standard.....	106
Standard Operating Procedure (SOP).....	107
starvation.....	107
stockpile.....	108
storm surge.....	108
structural measure.....	108
surveillance.....	109
survival kit; disaster supply kit.....	110
sustainable development.....	110

T

tephra.....	111
torrential rain.....	111
trace.....	111
tropical storm.....	112

U

underlying risk factor.....	113
urban planning.....	113
urbanization.....	113

V

visibility.....	114
volunteer.....	114
vulnerability.....	114
Vulnerability and Capacity Assessment (VCA).....	115
vulnerable group.....	115

W

warning.....	116
water crisis.....	116
weather.....	116
weather forecast.....	116
weathering.....	117

Z

zonation.....	118
zoonosis; zoonotic disease.....	118

คณะที่ปรึกษาและผู้จัดทำ

คณะที่ปรึกษา

นายฉัตรชัย พรหมเลิศ

นายอนุสรณ์ แก้วกังวาล

นายพรพจน์ เพ็ญพาส

นายสุภกิต โพธิ์ภำพันธ์

พลโท นายแพทย์ อำนำจ บำลี

นายสุพร รัตนนำคินทร

ผศ. ดร. ทวีดำ กมลเวชช

อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทำสำธำรณภัย

รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทำสำธำรณภัย

รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทำสำธำรณภัย

รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทำสำธำรณภัย

ผู้อำนวยการสำนักงำนบรรเทำทุกซ์และ

ประชำนāmยพิทักษ์ สภำภำษำดไทย

ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้ำนสำธำรณภัย (ด้ำนการ

ประสำงำนสำธำรณภัยระหว่ำงประเทศ)

กรมป้องกันและบรรเทำสำธำรณภัย

รองคณบดีคณะรัฐศำสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศำสตร์

คณะผู้จัดทำ

นางสำวลักษณำ มนินนำกร

นายสมภพ สุจริต

แพทย์หญิง นฤมล สวรรค์ปัญญำเลิศ

นายภำสกรณ์ กัณธำทรัพย์

นางชมพูนุท ช่วงโซติ

ผู้อำนวยการวิทยำลัยป้องกันและบรรเทำ

สำธำรณภัย

ผู้เชี่ยวชาญด้ำนวิศวกรรมชลประหมำน

กรมชลประหมำน

นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ กรมการแพทย์

กระทรวงสำธำรณสุข

ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติกรธรรณิพิบัติภัย

กรมทรัพยากรธรณิ

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนขำนำญการพิเศษ

สำนักงำนคณะกรรมการพัฒนำการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชำติ

นายชูเกียรติ ไทยจรัสเสถียร	นักอุดมศึกษาชำนาญการพิเศษ กรมอุดมศึกษา
ดร. ฟิรนันท์ โตชิราภรณ์	ผู้อำนวยการและหัวหน้าฝ่ายประเมินความ เสี่ยงภัยพิบัติ ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกัน ภัยพิบัติแห่งเอเชีย (ADPC)
นางภาวิณี อยู่ประเสริฐ	หัวหน้าฝ่ายบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย สภากาชาดไทย
นางณสิกาญจน์ นิธิประภาณานันท์	เจ้าหน้าที่สำนักงานเพื่อการลดความเสี่ยงจาก ภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (UNISDR)
นายชัยณรงค์ วาสนะสมสิทธิ์	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและความร่วมมือ ระหว่างประเทศ กรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย
นางสาวภาร้าไพ จรรยา	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย ฝ่ายวิชาการ
นางสาวอารีรัตน์ วิจิตรพัชรผล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ วิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นางสาวฉัตรภรณ์ แก้วยนต์	นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นายทวีป ลิ้มปรกรณ์วิช	นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ วิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ผู้เขียน

ดร. พชรวิรุ์ ตันประวัติ	ที่ปรึกษา
ดร. มุทริกา พงกษาพงษ์	เจ้าหน้าที่โครงการ สำนักงานโครงการพัฒนา แห่งสหประชาชาติ (UNDP)



กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กระทรวงมหาดไทย

3/12 ถ.อุททองนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

โทรศัพท์ 0-2637-3000

เว็บไซต์ www.disaster.go.th